

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЖЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 37 (1259)

Серада, 7 мая 1958 года

Цана 40 кап.

Веснавымі днямі

Дэбта дэжаля скаваная змовамі маро-амі зямля, накрываючы пачырнелай коўдрай снегу. У голых галянах драў гулаў без прыпынку спавольнік-вечер.

І ўсё ж вясна крок за крокам выходзіла на ўсё новае і новае пазіцыі, замалоў-валася на іх і рухалася наперад. Яна, як само жыццё, неперастоўная.

...Да самай гарадской украіны Гомеля прыгуча земля Мікалая імя Сталіна. Старшнію калгаса Мікалая Пятровіча Хаванскага пажыла заступіў канцлярый, а адшукань яго ў другім месцы — нягледзячы справа: гаспадарка вялікая, у старшніні клопатаў многа — трэба ўсюды пабываць, на ўсё паглядзець гаспадарскім вокам.

Ганіцаў мне ўдалося па тэлефоне звязаць з Мікалаем Пятровічам і дамовіцца аб сустрэчы.

Недалёка ад аўтамагістралі, на невялікім узгорку, стаіць канцлярый калгаса. З дзё і выйшаў мужчына, з выгляду асілак. Гэта быў таварыш Хаванскі — аграном, умелы кіраўнік калгаса.

Мы сядзелі ў прасторым старшнінвым кабінэце і ялі спакойную адушэную гутарку. Мікалай Пятровіч называў мнства лічуба і ўсё іх ведаў напаміць. Вось некалькі гадоў.

За апошнія чатыры гады валаны збор збожжа і бульбы ў калгасе павялічыліся ў два разы, а гародніны і садавіны — у тры разы. Сабешком прадукцыі ў пал'водстве знізіўся больш, чым у тры разы, у жывёлагадоўлі — у два разы. Вытворчасць малака за гэты час узрастае ў дзевяць разоў.

маса — ў пяць, а свінцы — у дзесяць разоў. Грашовы даход дэста пераваліў за сем з паловай мільёнаў рублёў. Аўтамабільны парк калгаса лічыцца 14 аўтамабілямі.

Які краснамоўны лічбы!

— Мы набралі сілу да новага ўладу, — кажа Мікалай Пятровіч, — і выходзім на шырокі прастор. Партыя нам шлях указвае, вучыць, як па-новаму працаваць.

У дні ўсеагульнага абмеркавання пытанія аб далейшым развіцці калгаснага ладу і рэарганізацыі машына-трактарных станцый у калгасе адбыўся агульны сход членаў арцелі.

— На адной і той жа зямлі не павіна быць двух гаспадароў, — заявілі калгаснікі.

Агульны сход даручыў праўленню калгаса за кошт адпаведна ў непадзелены фонд закупіць тэхніку ў Гомельскай МТС. Воля калгаснікаў выканана. У арцелі ўжо ёсць 12 трактараў розных марак. Купілі селькі, культыватары, камбайны, розны прычэпны інвентар. На ўсё гэта выдаткавана амаль паўмільёна рублёў.

— А як жа выкарстоўваеце такую багатую тэхніку? — запытаўся я ў старшні.

— Мы рашылі стварыць у калгасе комплексную механізаваную брыгаду, — сказаў Мікалай Пятровіч. — Яна будзе выконваць не толькі пал'водчыя работы, але і на жывёлагадоўчай ферме. У склад брыгады ўваходзіць таксама калгасны аўтапарк. Кіруе ён былы брыгадзёр трактарнай брыгады МТС Пётр Сіргеевіч Помаха. Ён мясцовы жыхар, ужо дваццаць гадоў працуе механістара.

Потым я гутарыў з таварышам Помахам.

— Сам'я нашых калгасных механізатараў вялікая, — радасна сказаў Пётр Сіргеевіч.

Калгасны механізатар! Гэта высокакваліфікаваны чалавек новай вёскі. Калгас вырастае ў механізатары і 15 шафёраў. Праўленне калгаса паклапацілася аб арганізацыі бесперабойнай работы механізатараў. Былы памочнік брыгадзіра трактарнай брыгады Каралёў працуе калгасным механікам на трактарах і селькагаспадарчых машынах, а другі механік, Макушэнка, абслугоўвае аўтапарк. У калгаснай майстарні працуюць слесары Рыгор Галаўдзёў, Аляксей Драбашэўскі, электраварышчы Васіль Сібіялёў. Раней вучотчыкам трактарнай брыгады працаваў Васіль Афанасенка. На гэтай пасадзе ён застаўся і цяпер, але ўжо ў калгаснай брыгадзе. Зацверджаны нормы выпрацоўкі і аплата працы механізатараў. Нормы пакінулі сярэднія амтэаўскай. Захавалі таксама аплату працы, якая існавала раней, устанавілі трохтыднёвы адпачынак. Для захавання калгасных механізатараў зацверджаны пераходны вымысел. Разам з праміяй у суме 500 рублёў ён будзе ўручацца лепшаму трактарысту, камбайнеру, машыністу за пера-выкананне норм выпрацоўкі і за выдатнае ўтрыманне тэхнікі. Усе механізатары забяспечваюцца спецыяльнай вопраткай — камбізонамі, пашмамі.

Варта пагутарыць з любым трактарыстам, камбайнерам, машыністам, каб аз-

чуць, якім вялікім творчым парывам ахоплены гэтыя працавітыя людзі.

Можна не сумнявацца, што калгасны механізатар будзе істэ ў першых радах за далейшым развіццём сельскай гаспадаркі. Сваёй працай яны разам з усею калгаснай сям'ёй будуць змагацца за атрыманне высокай ураджаю, за надой трох тысяч літравіц кілаграмаў малака ад кожнай каровы, за адбор паўтара тэмсяк гадоў свіней, за атрыманне дзевяці-мільёнага даходу.

Значна дапамагае калгасу ў доглядзе пасеваў селькагаспадарчай авіяцыя. Юргені Ваткін доўгі час вадзіў авіяцыйныя самалёты, дастаўляў у далёкія пункты газеты і пісьмы. Цяпер жа ён працуе «паветраным хлеббарам».

Менавіта так: «паветраным хлеббарам»! Гэта сфармаваць малым сярэбраным медаль Усеагульнай селькагаспадарчай выстаўкі, які красуецца на грудзях дзетчыха. І медаль, і дыплом удзельніка выстаўкі Ваткін атрымаў за вышчынанне высокай ураджаю. Здаецца, атрымліваецца нейкая недарачынасць: дзетчык і хлеббар. Можна падумаць, што паміж імі розніца, як паміж небам і зямлёй. А на самай справе нічога доўгага тут няма. У нашай краіне ў сельскай гаспадарцы шырока выкарыстоўваецца авіяцыя. Яна з'яўляецца актыўным бар'ерам для павышэння культуры земляробства, за павышэнне ураджаюнасці. Юргені Ваткін у 1957 г. з самалёта апарашаў пясчэ тысячы сто сорок гектараў пасеваў. Сёння ён працуе на новай машыне. Ён хаче са суседзямі з ім, адзак і не даяцца. Разам са сваімі сябрамі ён высеў у саўгас «Ведрыч» на падкормку пасеваў азімых культур. Я ўбачыў інжынера Рыгора Мікалаевіча Курпэра, ён расказаў, што дэста дзетчыкі падкармілі азімыя, яравыя, а таксама шматгадовыя травы на плошчы больш чым 90 тысяч гектараў. Сёння ўпершыню будуць пра-водзіць паветраную прыплку ільну. У калгасе і саўгасе абласці дзетчыкі пра-водзіць падкормку пасеваў на плошчы больш чым сто тысяч гектараў.

З асобных гаспадарак наступілі ўжо звесткі аб рабоце «паветраных хлеббароў». У калгасе імя Леніна Камарынскага раёна пілот Міхаіл Міхадзюк падкарміў 500 гектараў азімых, у калгасе «Новае жыццё» гата раёна дзетчыкі Уладзімір Сянін падкарміў таксама 500 гектараў азімых і ўнёс у глебу ўгнаенняў на плошчы 300 гектараў.

З камандзірам авіятараў таварышам Дрошчанкам мы выйшлі на аэрадром. У гэты час з дэстага поля адліз за другім адрыўаліся ад зямлі самалёты. Яны падмалялі ў блакітных вышыні і бралі курс на Жыткавічы і Камарын, на Брагіні і Капаткевічы, на Тураў і Уваранчы — на ўсе куткі Гомельшчыны, спяшаючыся ў калгасе.

* * *

У гэтыя вясновыя дні на Гомельшчыне ўсюды пануе прыўзняты настрой. Ужо на Брагінішчыне, Тураўшчыне, Лоеўшчыне, Мазыршчыне і ў іншых месцах кінуты ў глебу зарыты збожжыны, ільну, пасаджаны першыя ўчасткі бульбы.

Мікола ДАСТАНКА.

РЭСПУБЛІКАНСКАЯ НАРАДА РАБОТНІКАЎ КУЛЬТУРЫ

Учора ў Мінску ў Палацы культуры прафсаюзаў пачалася рэспубліканская нарада работнікаў культуры, скліканая ЦК КП БССР.

На нараду з'ехаліся бібліятэкары, загадчыкі сельскіх клубоў, хат-чытальняў, кінамаханікі, лектары, многія партыйныя і савецкія работнікі з абласцей і раёнаў, каб абмеркаваць пытанні культуры-асветнай работы ў сувязі з падрыхтоўкай да 40-годдзя Беларускай ССР.

Нараду адкрыў уступным словам сакратар ЦК КПБ тав. П. С. Гарбуноў.

У прэзідыум нарады аднаголасна выбіраюцца сакратар ЦК КПБ П. С. Гарбуноў, намеснік старшніні Савета Мініст-

раў БССР Е. І. Уралова, намеснік міністра культуры ССРП П. В. Лебедзеў, загадчык аддзела прапаганды і агітацыі ЦК КПБ М. А. Халіпаў, сакратары ЦК ЛКСМБ Г. А. Крыўлін і Н. Г. Краснова, міністр культуры БССР Г. Я. Кісялёў, кінамаханік Баранавіцкага раёна І. К. Варалка, загадчык Кобрынскага раёна аддзела культуры Ф. І. Мардусевіч, міністр асветы БССР І. М. Лышын, загадчык Прымыскаўскага сельскага клуба Уладзенскага раёна П. І. Шыдлоўскі, начальнік Галоўнага ўпраўлення кінафіліялі і кінапракату Літоўскай ССР І. В. Трыфанюў, народныя артысты ССРП І. П. Александровская, Р. Р. Шырма, старшыня праўлення Саюза

кампазітараў БССР Я. К. Пікоцкі, намеснік старшніні Саюза пісьменнікаў БССР І. П. Шамякін, загадчык Палачанскай сельскай бібліятэкі Маладзечанскага раёна К. І. Філіпава і інш.

Над бурнымі абмеркаваннямі прысутным выбіраюць у ганаровы прэзідыум нарады Прэзідыум ЦК КПСС.

З дакладам «Задачы ўстаноў культуры ў сувязі з падрыхтоўкай да саракагоддзя БССР» выступіў міністр культуры БССР Г. Я. Кісялёў.

На справаздачным дакладу разгартуліся спрэчкі.

Сёння нарада працягвае сваю работу.

Прэзідыум рэспубліканскай нарады работнікаў культуры БССР. Выступае сакратар ЦК КПБ П. С. Гарбуноў. Фота Ул. Крука.

Задачы ўстаноў культуры ў сувязі з падрыхтоўкай да 40-годдзя БССР

Даклад міністра культуры БССР Г. Я. Кісялёва

Слаўны і гераічны шлях прайшла Беларусь за гады Савецкай улады. Працуючыя Беларусі пры дапамозе ўсіх народаў Савецкай краіны, і перш за ўсё вялікага рускага народа, пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі паспяхова ажыццявілі індустрыялізацыю і калектывізацыю сельскай гаспадаркі рэспублікі, здзейснілі культурную рэвалюцыю.

Беларускі народ у братаў самі нарадаў ССРП упіўца ідзе па шляху да камунізму. Мы напярэдні адзначальнай даты — 40-годдзя БССР. Сваё нацыянальнае свята беларускі народ сустракае ў абстаноўцы велізарнага палітычнага і прафэсійнага ўздыму. Цэнтральны Камітэт Кампартыі Беларусі прыняў пастанову «Аб 40-годдзі Беларускай (Савецкай) Сацыялістычнай Рэспублікі», у якой вызначаны канкрэтныя задачы па падрыхтоўцы да слаўнага юбілею. Адазначу ролю ў вырашэнні гэтых задач павінны адграць работнікі культуры і мастацтва Савецкай Беларусі.

На рэспубліканскай нарадзе работнікаў культуры ў мінулым годзе многія прамоўцы крытыкавалі недахопы ў рабоце устаноў культуры, міністэрства, абласных упраўленняў, раённых і гарадскіх аддзелаў культуры. Былі ўнесены каштоўныя прапановы. Уважліва пытанні аб будаўніцтве канцэртнай залы ў Мінску, аб тым, каб даць рад ільгот сельскім культасветработнікам, аб паліпашыні падрыхтоўкі мастацкіх кіраўнікоў, аб умяшчэнні прапаганды беларускай музыкі, аб заробатнай паліцы культуры і мастацтва і інш.

Многія з гэтых пытанняў вырашаны станоўча. Перагледжана навучальна-праграма культасветвучылішчаў, павялічана колькасць галяін на музычным падрыхтоўку асоб, якія маюць сярэднюю адукацыю і адпаведна музычныя здольнасці. Пачынаючы з гэтага года, выпускнікі нашых вучылішч будуць умець граць на адным з музычных інструментаў (у асноўным на баяне), ведаць нотную грамаду, змогуць кіраваць хорам ці аркестрам. Прымяюцца захады, каб мастацкімі кіраўнікамі раёнаў, якія скончылі музычныя вучылішчы. Ужо ў гэтым годзе 50 выпускнікоў музычных вучылішч будуць працаваць мастацкімі кіраўнікамі. Для гэтай мэты Гомельскае музычнае вучылішча пераведзена на падрыхтоўку выключна мастацкіх кіраўнікоў.

У бягучым годзе пачнецца будаўніцтва гісторыка-краязнаўчага музея, а ў наступным — канцэртнай залы ў Мінску. Прымяняюцца канкрэтныя захады, каб хутчэй падрыхтаваць і выдць беларускі рэпертуар для гурткоў мастацкай самадзейнасці. У мінулым годзе выйшла ў свет 62 назвы музычнай літаратуры. А сёння да 40-годдзя БССР і 40-годдзя ВЛКСМ будзе выпушчана серыя рэпертуарных зборнікаў, у прыватнасці, анталогія беларускіх народных песняў, падрыхтаваная Г. І. Цітонічам. Аб'яўлены конкурс на лепшую сучасную беларускую песню, аднактовую ў пес. танец.

Друкуюцца скарочана.

Кіруючыся ўказаннямі ЦК КПСС, якія паладаны ў выступленнях таварыша М. С. Хрушчова «За песную сувязь літаратуры і мастацтва з жыццём народа», творчыя калектывы рэспублікі правялі вялікую работу. На сцене тэатраў ажыццяўлены пастаноўкі раду лепшых твораў сучаснай савецкай драматургіі, лепшых новых п'ес беларускіх аўтараў. Шырока была прадстаўлена класіка.

Упершыню тэатры БССР прынялі ўдзел у міжрэспубліканскім фестывалі «Прыбалтыйская тэатральная вясна». Пераможцам выйшаў рускі тэатр БССР імя М. Горькага, якому прысвоена званне лаўрэата за спектакль «Аптымістычная трагедыя».

Сур'ёзным аказаннем для творчых калектываў рэспублікі з'явіўся Усеагульны фестываль тэатраў, ансамбляў і хоруў, прысвечаны 40-годдзю Вялікага Кастрычніка. Акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы за стварэнне спектакляў «Гроны год» і «Ліса і вінаград» узнагароджаны дыпламам першай ступені.

Дыплам першай ступені на аглядзе дзетчых тэатраў у Маскве ўдасцелены і самі малыя калектывы рэспублікі — тэатры юнага гледача — за пастаноўку спектакля «Панарач-кветка» па п'есе маладога беларускага драматурга І. Козела (рэжысёр Л. Маладзёўская).

Дзяржаўная акадэмічная капела, сімфанічны і народны аркестры філармоніі заслужана атрымалі дыплом першай ступені. Наша артыстычная моладзь паказала свае дасягненні на Усеагульным і VI Сусветным фестывалях моладзі і студэнтаў. Як ніколі раней, значнае месца было аддана творам беларускіх мастакоў на Усеагульнай мастацкай выстаўцы. У Мінску адкрыты Мастацкі музей, які дэталова больш шырока прапагандаваў выяўленчае мастацтва.

Важны падзей у культурным жыцці рэспублікі з'явіўся дэста беларускай музыкі, праведзена ў канцы мінулага года ў Мінску. У канцэртах выконваліся лепшыя творы беларускіх кампазітараў, створаныя за гады Савецкай улады. Тэатры рэспублікі паказалі каля тысячы спектакляў сельскаму гледачу. Банцярныя арганізацыі далі 4 875 канцэртаў і абслугоўвалі каля двух мільянаў гледачоў. У рэспубліцы палепшылася прапаганда сімфанічнай музыкі і твораў іншых жанраў савецкіх кампазітараў.

Але трэба шчыра сказаць, што творчыя арганізацыі ў ўстаноў мастацтва рэспублікі працуюць ніжэй сваіх магчымасцей. Бар'ерабы за ідэйную чысціню рэпертуару тэатраў і канцэртных арганізацый, за стварэнне буйных твораў мастацтва на высокім ідэйным і мастацкім узроўні, якія адлюстравалі б сучаснае жыццё савецкіх людзей, — галоўная задача творчых арганізацый. Выконваецца яна пакуль што недавальніча. У рэпертуар тэатраў лічэ трагічныя п'есы слабыя ў ідэйных і мастацкіх адносінах. У драку Гродзенскага тэатра пастаўлі слабую п'есу Зорына «Чужы пашарт». Недасканалую п'есу «Цені знікаюць» Свірыдава пастаўліў Бабруйска тэатр. Многім спектаклям

не хапае творчай думкі, выразаюцца рэжысёрскага вырашэння, у іх ёсць і заганы актёрскага выканання. Няма неабходнага патрабавальнасці да якасці спектакляў у многіх нашых тэатрах. Сур'ёзна павінны падумаць пра якасць сваіх спектакляў калектывы Гродзенскага і Гомельскага тэатраў.

Кіраўнікі тэатраў мала працягваюць ініцыятывы ў падборы рэпертуару, у наладжванні творчай сувязі з аўтарамі. Той, хто хоча мець добры рэпертуар, павінен штодзённа працаваць з пісьменнікамі, кампазітарамі, разам з імі ствараць новыя творы. Захадзі, якія прымаюць у гэтым напрамку тэатр оперы і балету, тэатры імя Янкі Купалы, імя М. Горькага і іншыя пакуль яшчэ недастатковыя.

Адзін з неахалоў твораў беларускай драматургіі і адпаведна, спектакляў, пастаўленых на гэтых п'есах, — слабы паказ станоўчага вобраза савецкага чалавека — будаўніча камунізма. У друку адзначаліся сур'ёзныя хібы п'есы А. Маўзона «У Ціхім завулку», пастаўленай у тэатры імя Янкі Купалы. Нядаўна гэты калектыв паказаў мастацкаму савету спектакль па п'есе А. Макаёнка «Каб людзі не журмыліся» (рэжысёр Я. Простаў). Тэма драматычнага твора — жыццё калгаснага вёскі — заслугоўвае адборнага. Але спектакль мае шмат істотных хібаў. У ім вельмі слаба адчуваецца, як наша партыя кіруе ўздымам калгаснай гаспадаркі. Спектакль у такім выглядзе не можа быць прыхільна прыняты сёння нашым патрабавальным савецкім гледачом. Твор патрабуе больш выразнага і акрэсленага вызначэння яго ідэйнай накіраванасці. Гэта могуць і павінны зрабіць як аўтар п'есы, так і калектыв тэатра. Партыя хачае ад работнікаў літаратуры і мастацтва твораў, якія дапамагалі б ёй выходзіць людзей у духу камунізму, у духу любві і аданасці савецкай Радзіме.

Да 40-годдзя БССР нашы тэатры абавязаліся падрыхтаваць 80 спектакляў, у тым ліку рад спектакляў на новых беларускіх п'есах. Тэатр оперы і балету выпусціць новую беларускую оперу «Ліснае світанне» і балет «Надзятая нявеста». Да іх пастаноўкі трэба паставіцца з усею адказнасцю. Сёння шырока будзе праводзіцца справаздачы творчых калектываў на прадпрыемствах, у калгасе і саўгасе.

Трэба раз назавесці скончыць з дрэнным, невыразным афармленнем спектакляў, у тым ліку і ў акадэмічных тэатрах імя Янкі Купалы. Неабходна больш актыўна прыцягваць беларускіх мастакоў да работы ў тэатрах. Недадзучальным з'яўляецца сістэматычная незагрузка многіх актёраў і вялікія звышнормаваныя выдаткі тэатраў.

Бліжэйшая задача работнікаў тэатраў — дзейная падрыхтоўка да ўздыму гэтай Прыбалтыйскай тэатральнай вясні. Асабліва ўвагу трэба звярнуць на правядзенне і папулярызацыю аб'яднелых конкурсаў на аднактовую п'есу, песню і танец. Ужо цяпер неабходна пачаць падрыхтоўку да дэста беларускага мастацтва.

ва, якая адбудзецца ў снежні 1958 г. — студзені 1959 г., арганізаваць шырокае папулярызацыйнае творчасці майстроў мастацтва і моладзі, праводзіць конкурсы выканаўцаў і мастацкіх выстаўкі. У бягучым годзе тэатры і канцэртныя арганізацыі дадуць не менш двух тысяч спектакляў і канцэртаў у раённых цэнтрах і на вёсцы.

Міністэрства культуры і яго Упраўленне па справах мастацтва, абласныя ўпраўленні культуры ўсё яшчэ слаба дапамагаюць нашым тэатрам і канцэртным арганізацыям, недастаткова кантралююць іх. Няма патрабнага кантролю за работай канцэртных брыгад з боку кіраўніцтва Беларускага і Беларуска-філармоніі. У гэтым перад гледачом часта сустракаюцца слабыя брыгады, парушаюцца маршруты, актёры самавольна мяняюць зацверджаную праграму.

Кіраўніцтва Беларуска-філармоніі і тэатра оперы і балету неабходна надаць значна больш увагі прапагандае беларускай музыкі. Вядома, што ў многіх саістаў канцэртных арганізацый і тэатра оперы і балету назавычай бедны беларускі рэпертуар.

Нашым кампазітарам варта больш актыўна працаваць над стварэннем рэпертуару для Дзяржаўнай капелы, Народнага хору, Народнага аркестра, Маладзечанскага ансамбля, Беларуска-эстрады, для салістаў-вакалістаў і асабліва інструменталістаў, для мастацкай самадзейнасці. Народ хачае ад кампазітараў новых добрых песняў пра партыю і Леніна, пра наш народ, пра Мінск. Праўленне Саюза кампазітараў БССР слаба працуе з кампазітарамі ў гэтай галіне. Беларускія пісьменнікі павінны дапамагаць Беларуска-эстрадзе папоўніць рэпертуар разнамоўнага жанра.

Назваўна адбыўся IV зез матакоў, які вызначыў задачы мастакоў на бліжэйшы час. Цяпер разгортваецца падрыхтоўка да мастацкай выстаўкі, прысвечанай саракагоддзю Савецкай Беларусі і да Усеагульнай выстаўкі 1960 г. ЦК КПБ у прыватнасці з'яду заклікаў нашых майстроў жывапісу, скульптуры і графікі, каб яны больш стваралі тэматычных палатнаў з жыцця рабочага класа, калгаснага сялянства, інтэлігенцыі, моладзі, павышалі сваё майстэрства.

За апошнія гады назіраецца пэўны рост беларускага нацыянальнага кінамастацтва. Паспяхова папярэдацца кінавытворчасць, паліпашаецца якасць выпускаемых кінакарці. У мінулым годзе на экраны выйшлі цікавыя фільмы, падрыхтаваныя нашай студыяй. Не падаўленыя некаторыя недахопы, якія ўсё ж сведчаць пра бесперачны творчы рост калектыву кінастудыі, пра яго новыя магчымасці.

У гонар саракагоддзя БССР студыя ўзяла на сабе павышаны абавязальнасці. У пачатку года закончаны работы па фільму на калгасную тэму «Шчасце трэба берачы», створанага па матывах апошесці А. Кулакоўскага «Нявестка» (сцэнарый А. Макаёнка). Фільм выйшаў на экраны кінатэатраў краіны. Заканчана (Працяг на 2-й стар.)

У вялікі будынак, што знаходзіцца ў Мінску, на плошчы Свабоды, кожны дзень праходзіць наведвальнікі — рабочыя, калгаснікі, воіны Савецкай Арміі. Тут, у музеі Вялікай Айчыннай вайны, сабраны шматлікія, дарагія савецкім людзям экспанаты — зброя, дакументы, розныя рэчы. Усе яны сведчаць аб мужнасці і гераізме нашых людзей у гады Вялікай Айчыннай вайны. Тут і рэшткі самалёта Гасталы, і вінтоўкі абаронцаў Браслаўскай крэпасці, і радыёстанцыя палескіх партызан, і фотаздымкі гераіў мінскага папаліа.

У сямі экспазіцыях даволі змястоўна расказваецца аб усіх этапах барацьбы з гітлераўскімі захопнікамі на франтах Айчыннай вайны і ў тыле ворага.

Прайдзімо многа год з дня заканчэння вайны. Але навуковым супрацоўнікамі музея працягваюць вялікую работу па збору дакументаў, правадзяць навуковыя экспедыцыі, падтрымліваюць сувязь з былымі ўдзельнікамі партызанскага руху.

На здымку: наведвальнікі музея зглядаюць скульптуру «Рэйкавая вайна» С. Вакара.

Фота Ул. Крука.

Ля рэліквій баявой славы

Цікавую работу пачаў франтавы аддзел музея. Загадчык аддзела Я. Габоц паведліва рэдакцыі, што рыхтуюцца матэрыялы аб ўдзеле сямёі братаў народнаў у вызваленні БССР. З розных куткоў Саюза мыслі атрымлівае пісьмы ад былых воінаў. Яны даслаюць свае ўспаміны, дакументы. Жыхары Алма-Аты М. Васільевіч праслаў пісьмо, у якім расказвае пра свайго сына Аляксандра, які пад Оршай паўтарыў подзвіг Матросова. З архіва Міністэрства абароны ССРП даслалі матэрыялы пра мужных воінаў татарына Бары Шавазіна і Украіны Івана Ільчаня, якія мужна загінулі ў баях за вызваленне Беларусі. З сабраных матэрыялаў маркуецца зрабіць цікавую экспазіцыю.

□

На здымку: наведвальнікі музея зглядаюць скульптуру «Рэйкавая вайна» С. Вакара.

Фота Ул. Крука.

Да Дня радзё

У адной з залаў Мінскага Акруговага дома афіцэраў расстэлены шматлікія экспанаты. Сярод іх — тэлевізары, радыёла, кароткія і ультракароткахвалявыя радыёстанцыі, розныя вымаральныя апараты і іншыя радыёапараты, якія арганізавала да Дня радзё Мінскі абласны камітэт ДТСААФ і Міністэрства сувязі БССР. Амаль усе экспанаты зроблены рукамі аматараў — рабочы, студэнтаў, навучцаў і студэнтаў.

Многія з удзельнікаў выстаўкі з'яўляюцца членамі Мінскага радыёклуба. З даламога волонцёрскага радыстаў яны авалодваюць складаным радыёапаратарскай справай. Аб гэтым сведчаць пэсьніе яроткі хвалевакоў у наладжванні сувязі з радыёамацарамі розных краін свету. Многа разоў выходзілі пераможцамі на Усеагульнай спарціўнай ігрышні Мінскага мотавелазавода Г. Радзій, служачы клубу Л. Шэрман і іншым. Нядаўна праходзілі спарціўныя жончын — радыёаматараў краіны. Трыццаць месца было прысуджана мінчанам М. Калымабай.

У сувязі з днём радзё ДТСААФ арганізавала чытанне лекцый і дакладыў сярод наведальнікаў сталіцы. Лектары выступілі на прадпрыемствах, у рабочых клубах і домакіраўніцтвах.

У сувязі з 50-годдзем з дня нараджэння народнага мастака БССР, скульптара тав. Глебава А. К. і ўдзячычы яго заслугі ў развіцці беларускага выяўленчага мастацтва, Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР узнагародзіў тав. Глебава Аляксея Канстанцінавіча Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Узнагароджанне А. К. Глебава

Заканчэнне даклада тав. Г. Я. Кісялёва

(Пачатак на 1-й стар.)

работа над новай каліграфічнай аб'ектамі ў рамках партыяна-адукацыйнага барацьбы працоўных Заходняй Беларусі ў перыяд паловак Польшы «Чырвоныя лісты» (сцэнарый А. Кудашова і А. Кучара).

Пачаліся здымкі мастацкага кінафільма «Гадзіны спыніліся апаўначы» (сцэнарый М. Фігуроўскага і А. Кучара). Гэты твор паказвае адну з гераічных старонак гісторыі барацьбы беларускага народа супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў у гады Вялікай Айчыннай вайны. Настаўніка фільма доручаюць мастацкаму рэжысёру, аднаму з аўтараў сцэнарыя — М. Фігуроўскаму.

Гэрым саветніцкім людзям у барацьбе супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў зноў адлюстраваны і ў карціне для дзяцей «Дзіўныя шуканні паўчыцы». Фільм стварыў рэжысёр А. Голуб у сцэнарый Я. Губаровіча і дзіцячага пісьменніка Я. Рыса. Актуальнай і важнай сучаснай тэме прысвячаецца фільм «Стрыгоны жанчыны» па сцэнарый М. Вяцінава.

У гэтым годзе кінастудыя выпусціць пяць дакументальных фільмаў. Сярод іх — «Беларусь індустрыяльная», «Дзе ж вы, сабры-аднапалчане», «Дны ўступавыя ў жыццё», «Выдзяленне мастацтва Беларусі».

Перад беларускімі кінематографістамі стаіць задача дасягнуць павышэння ідэйна-мастацкага узроўня выпускаемых фільмаў, больш глыбокага адлюстравання ў іх жыцця і працы народа.

Вялікая роля ў камуністычным выхаванні належыць культасветустановам. Праведзены ў 1957 г. агляды культасветустановаў рэспублікі паказалі, што ў дачыненні да культуры, сельскіх клубаў, хатаў-чытальняў лепш і больш змястоўна сталі праводзіцца лекцыі і даклады, тэматычныя і літаратурныя вечары, канферэнцыі чытачоў, канцэрты, спектаклі і іншыя масавыя мерапрыемствы. У мінулым годзе ў клубных установах рэспублікі працавала амаль 150 тысяч лекцый, у тым ліку: на сельскагаспадарчых тэмах — 40 486, на прыродазнаўча-навуковых — 30 147.

Лепш працуюць культасветустановы Кабрынскага раёна (загадчык аддзела культуры т. Мардухавіч). Тут усе клубныя ўстановы і бібліятэкі добра аформлены нагляднай агітацыяй. У клубах і бібліятэках абсталяваны стэндзі «Да што змагацца наш раён у 1958 годзе», «Наш раён раней і цяпер», фотавыстаўкі, плакаты і плакаты, якія расказваюць пра поспехі раёна ў гаспадарчым і культурным будаўніцтве.

Дыпламаваны партыйныя арганізатары і кадрам паспяхова вырашаюць задачу кругога ўдзельнага жыццядарова, клубныя ўстановы рэспублікі асабліва ўвагу надаюць прапаганда сельскагаспадарчых ведаў. На ініцыятыву клубных работнікаў у многіх калгасах абсталяваны чыровыя куткі на жывёла-падоўчых фермах. Шырока распаўсюджана атрымаць і такая форма масавай работы, як «Дні жывёлаводства», на якіх перадаюць дзярж. свідаркі, пастухі дасягнуць вопытаў работы.

Аднак многія культасветустановы рэспублікі недастаткова ўвагу надаюць прапаганда сельскагаспадарчых ведаў, праводзяць яе ў адрыве ад канкрэтных задач, якія ставяць перад калгасамі, саўгасамі і МТС.

Прапаганда Дэкларацыі і Маніфесту міру, падпісаных працоўнымі камуністычнымі і рабочымі партыямі ў Маскве, матэрыялаў першай сесіі Вярхоўнага Савета СССР аб дасягнутым развіцці калгаснага ладу і рэарганізацыі МТС, распаўсюджанне перадавога вопыту калгасоў па выкарыстанні тэхнікі павінна знаць цвёрды цэнтральны месца ў штодзённай працы кожнай культурна-асветнай установы рэспублікі.

Важнейшая задача ўстаноў культуры — прапаганда марксісцка-ленінскага матэрыялістычнага светлагляду. Між тым многія работнікі культуры часам абываюць ставіцца да розных праблем перахвату мінулага ў нашым побыце, нясема арганізацыю навуковую прапаганда супраць варожай нам рэлігійнай ідэалогіі. У Слоніўскім раёне, напрыклад, многія культасветустановы ніякай атеістычнай прапаганды не вядуць. У калгасе «10 год у адзіння БССР», дзе размяшчаюцца сельская бібліятэка і клуб, за 1957 г. не прачытана ніводнай лекцыі на атеістычны тэмы. Прапаганда навукова-атэістычных ведаў асабліва сур'ёзна павінна знацца ўстаноў культуры Гродзенскай, Брэсцкай і Маладзечанскай абласцей.

Асноўны недахоп нашай прапаганды ў тым, што яна праводзіцца пераважна сярод актыву, сярод людзей, якія і так у бота не вераць. Істотным недахопам з'яўляецца і тое, што прапаганда прыродна-атэістычных ведаў часта зводзіцца да чытання лекцый, якія праводзяцца фармальна, сука і некава. Трэба змагацца за тое, каб нашы клубы і бібліятэкі часцей наладжвалі жывыя гутаркі на гэтыя тэмы. Неабходна клапаціцца выхоўваюць кадры ўмелых прапагандыстаў-атэістаў. Весці атырагійную прапаганда павінны людзі, якія добра ведаюць сваю справу, адоўжыцца пераконваюць людзей, не абражаючы пачуццяў веруючых. Варта як мага шырокі і найбольш папулярна расцімаваць важнейшыя з'явы прыроды і грамадства, знаёміць з дасягненнямі ў галіне астраноміі, біялогіі, фізікі, хіміі, шырока выкарыстоўваючы матэрыялы пра залупск у нашай краіне спадарожнікаў Зямлі і навукова-папулярныя кінафільмы.

Беларускія выдавецтвы яшчэ мала выпускаюць літаратуры ў дапамогу прапаганда навуковага атеізму. Работнікам культуры варта надуцца і пра тое, як у кожнай вобласці, у кожным раёне ў супрацьлеглых рэлігійным святых шырока праводзіць традыцыйныя мясцовыя народныя святы, напрыклад, дзень арганізацыі калгаса або дзень вызвалення сяла ад фашысцкай акупацыі, святыя песні, працы, ураджалы і г. д.

Вялікую ролю ў камуністычным выхаванні народа адгрывае мастацкая сама-

дзейнасць. У рэспубліцы працуюць 13 200 самадзейных калектываў, якія аб'ядноўваюць звыш 136 тысяч чалавек. У мінулым годзе яны паставілі каля 50 тысяч канцэртаў, на якіх прысутнічала звыш дзесяці мільянаў чалавек. У 1957 г. створана 1 700 новых гурткоў мастацкай самадзейнасці, у якіх удзельнічае звыш 30 тысяч чалавек.

Значна палепшыўся рэпертуар калектываў мастацкай самадзейнасці, больш выконваюцца лепшыя творы саветскіх аўтараў, лепшыя народныя песні і танцы. Творы Глінкі, Чайкоўскага, Бардына, Шуберта, Моцарта і іншых класікаў музычнай культуры з поспехам выконваюць цалкам калектывы калгасоў. Танцавальныя самадзейныя трупы ў рэспубліцы крыху адстае ад іншых відаў мастацтва. Выраслі самадзейныя музычныя (інструментальныя) калектывы, ансамблі і асобныя выканаўцы. Прыема адзначаюць, што ў раёне абласных цэнтраў пры музычных вучылішчах створаны сімфанічныя аркестры, якія праводзяць значную работу па прапагандае музыкі. Трэба больш ствараць самадзейных сімфанічных аркестраў і аркестраў народных інструментаў.

Многія драматычныя калектывы, якія пачалі сваю творчую дзейнасць з аднаго п'есы, цяпер з поспехам ажыццяўляюць пастаянныя многаактныя спектаклі класічнай і лепшай сучаснай драматургіі. Тэатральныя калектывы Баранавіцкага, Барысаўскага, Пінскага гарадскіх дамоў культуры, Слоніўскага, Пастаўскага, Багушэўскага раённых дамоў культуры з поспехам ставяць спектаклі па п'есах Горкага, Чэхава, Астроўскага, Лаўрэна, Гарбатова, Крапіва, Губаровіча і іншых драматургаў.

У гонар 40-годдзя БССР сёлета ў рэспубліцы праводзіцца агляд мастацкай самадзейнасці. У Мінску ўпершыню абудзецца дзяка самадзейнага мастацтва. Асноўную ролю ў падрыхтоўцы і правядзенні гэтых мерапрыемстваў павінны адгрыць культасветустановы, органы культуры і дамы народнай творчасці. Неабходна як мага шырокі разгарнуць падрыхтоўку ўсіх калектываў самадзейнасці, стварыць новыя гурткі на кожным прадпрыемстве, у кожным калгасе, саўгасе, навуцальнай установе, якія прымаюць 6 актыву ўдзел у гэтым аглядзе. Асабліва ўвагу варта звярнуць на рэпертуар, папоўніць яго сучаснымі творамі саветскай музыкі, творами беларускіх аўтараў.

У рэспубліцы ёсць яшчэ многа клубаў, дамоў культуры, якія дрэнна праводзяць сваю работу сярод насельніцтва, не ставяць нармальнага ўмоў адначыну працоўных. У Люблінскім раёне (загадчык раённага аддзела т. Патворскі) пад сельскіх і калгасных клубаў часта выкарыстоўваюцца пад склады збожжа, яны надораўна-радкаваны, у іх няўтульна, холадна. Не ў пашане ўстаноў культуры ў калгасе імя Кірава, «Дружба», «Рассвет». Работа культасветустановаў раёна ў большасці не задавальняе ўзрослых патраб насельніцтва.

Гэтыя факты сведчаць аб нізкім узроўні і заняпадцы работы многіх сельскіх культасветустановаў, аб слабым кіраўніцтве іх з боку органаў культуры і мясцовых саветскіх органаў. Наша задача — зрабіць кожную клубную ўстанову на вэсцы апорнай базай у рабоце мясцовай партарганізацыі.

У рэспубліцы працуюць 20 695 бібліятэк ўсіх вядомстваў, кніжны фонд якіх складае амаль 48 мільянаў тамоў. У іх ліку дзяржаўных — 5 174 бібліятэкі з кніжным фондам 20,7 мільянаў тамоў.

Бібліятэкі праводзяць вялікую і разнастайную работу па прапагандае ведаў сярод насельніцтва. Апрача выдання кніг яны правялі 9 827 літаратурна-мастацкіх вечароў і канферэнцый чытачоў, арганізавалі 29 631 кніжны выстаўку і г. д.

Шмат увагі аддаецца прапагандае сельскагаспадарчай літаратуры, папулярнага перадавога матэрыялу працы ў калгаснай вытворчасці. Выдача сельскагаспадарчай літаратуры ў 1957 г. у параўнанні з 1956 г. павялічылася на 82,7 тысячы экзэмпляраў. Азямлілася прапаганда беларускай літаратуры.

Перад бібліятэкамі рэспублікі паставлена вялікая задача — дасягнуць таго, каб кнігу чыталі ў кожнай калгаснай сям'і. У Смагіліўскім, Дзяржынскім, Пухавіцкім, Кабрынскім, Баранавіцкім, Крыжэўскім, Воранаўскім, Гомельскім, Добрушскім, Калінкавіцкім, Брагінскім раёнах гэтая задача была вырашана. У параўнанні з 1956 г. колькасць чытачоў у рэспубліцы павялічылася на 123,4 тысячы, а кнігавыдача — на 3,3 мільяна. У сярэднім кожная раённая бібліятэка мае цяпер 1 640 чытачоў і сельская — 290 чытачоў.

Лепшыя вынікі ў рабоце дасягнулі бібліятэкі Магілёўскай вобласці. Варта адзначыць сур'ёзную работу па абслугоўванню калгаснікаў у Крыжэўскім раёне. Дарослых калгаснікаў тут — 11 587 чалавек. З іх — паслугамі бібліятэка карыстаюцца 10 113 калгаснікаў. Работнікі бібліятэка раёна цалкам змагаюцца за тое, каб кнігу чытаў кожны жыхар калгаснікаў.

У Віцебскай вобласці бібліятэкі абслугоўваюць 82 праценты ўсіх калгасных дзяроў, асабліва добра паставлена гэтая работа ў Дзельскім, Сіроцінскім, Гарадзкім, Дубровенскім і Сенненскім раёнах.

Разам з тым, варта адзначыць, што важнейшая задача — дасягнуць таго, каб кожная калгасная сям'я — у цэлым па рэспубліцы вырашаецца недазвальваюча. Плучаюцца гэта тым, што ў рэспубліцы многія бібліятэкі працуюць дрэнна. Нагорнылі работу і зменшылі колькасць чытачоў у параўнанні з 1956 г. Уваранінска, Церахоўска, Хойніцка, Дзельчыцка раённых бібліятэкі Гомельскай вобласці, Відаўска, Мірска, Глыбоцка, Крыніцка раённых бібліятэкі Маладзечанскай вобласці і Насвіжская гарадская бібліятэка. Мала абслугоўваюць калгаснікаў Жыткавіцкая, Ветэўска, Чачарская раёныя бібліятэкі. Недазвальваюча працуюць з дарослым чытачом сельскія бібліятэкі Ельскага, Кармянска, Дзельчыцкага, Камярынскага, Капаткевіцкага раёнаў Гомельскай вобласці.

Далей дакладчак гаворыць аб тым, што многія бібліятэкі рэспублікі мала выдаюць грамадска-палітычнай, сельскагаспадарчай і навукова-атэістычнай літаратуры. Недастаткова надаюць асобны бібліятэкары ўвагі прапагандае беларускай літаратуры. У сувязі з падрыхтоўкай да 40-годдзя

БССР бібліятэкі рэспублікі павінны амагчыць за тое, каб кнігу чыталі ў кожным калгасным двары, каб кожны чытаў за год прычымна не менш 10—12 кніг.

У рэспубліцы налічваецца 1 602 калгасныя бібліятэкі з кніжным фондам 741 тысяч экзэмпляраў. Добрая бібліятэка створана ў калгасе «Рассвет» Кіраўскага раёна, кніжны фонд якой складае звыш 10 000 экзэмпляраў. Яна абслугоўвае значную колькасць чытачоў. Лепш пачалі працаваць калгасныя бібліятэкі ў Бабырыўскім і Пастаўскім раёнах.

Аднак пераважна большасць калгасных бібліятэка знаходзіцца ў заняпадным стане, работа іх не арганізавана, кніжныя фонды малыя і недазвальваюча палупаўняюцца новай літаратурай. Культфонды, якія ёсць у калгасе, дрэнна выкарыстоўваюцца для набыцця кніг сваім бібліятэкам. У Валожыцкім раёне Маладзечанскай вобласці з 20 калгасных бібліятэка толькі адна абслугоўвае свае чытачы, а астатнія па 20—30 чалавек. На жаль, падобнае ж становішча ў многіх раёнах рэспублікі.

Абласным упраўленнем, раённым аддзелам культуры разам з сельскагаспадарчымі органамі і калгасамі неабходна карэным чынам палепшыць работу калгасных бібліятэка. У рэспубліцы многа значыміх моцных калгасоў, якія могуць стварыць бібліятэкі з кніжным фондам не менш тысяч экзэмпляраў.

Далейшы гаворыць аб рабоце музеяў рэспублікі. Ён адзначае, што да 40-годдзя БССР і 40-годдзя ВЛКСМ трэба стварыць змястоўныя экспазіцыі аддзелаў сацыялістычнага будаўніцтва, папоўніць новымі матэрыяламі экспазіцыі аддзелаў гісторыі, паказаўшы гераічныя мінулае беларускага народа і яго барацьбу за сваю дзяржаўнасць. Варта шырокі практыкаваць добры перасобныя выстаўкі.

Кіно трывала ўвайшло ў побыт нашага народа. Яно стала самым масавым і любімым з мастацтваў і актыва служыць выхавальным задачам камуністычнага выхавання працоўных. У 1957 г. кінасетка рэспублікі працавала крыху лепш, чым у 1956 г. Гадзінны план кінаабслугоўвання насельніцтва выканалі 116 раёнаў і 1 150 сельскіх кінаустановаў. Звыш 500 кінамаханікаў і матэрыялаў перавыканалі свае гадзінныя планы. На дзве гадзінныя нормы далі нашы лепшыя кінамаханікі тт. Купалаў, Юркевіч (Чацка раён), Варанкоў (Чырыкаўскі), Чаварка (Шклоўскі), Пухохвіч і Башкоў (Магілёўскі), Бугераў (Чашніцкі), Завістоўскі (Кабырніцкі) і многія інш. У сучасны момант у кінасетцы рэспублікі працуюць 93 кінамаханікі і 36 матэрыялаў, якім прысвоена званне лепшага кінамаханіка або матэрыяла рэспублікі.

Многія кінамаханікі сталі выдатнымі майстрамі сваёй справы, добрымі агітатарамі і прапагандастамі сацыялістычнай культуры. Дакладчак далей расказвае пра перадавы вопыт нашых лепшых кінамаханікаў.

Гэтыя факты сведчаць аб нізкім узроўні і заняпадцы работы многіх сельскіх культасветустановаў, аб слабым кіраўніцтве іх з боку органаў культуры і мясцовых саветскіх органаў. Наша задача — зрабіць кожную клубную ўстанову на вэсцы апорнай базай у рабоце мясцовай партарганізацыі.

У рэспубліцы працуюць 20 695 бібліятэк ўсіх вядомстваў, кніжны фонд якіх складае амаль 48 мільянаў тамоў. У іх ліку дзяржаўных — 5 174 бібліятэкі з кніжным фондам 20,7 мільянаў тамоў.

Бібліятэкі праводзяць вялікую і разнастайную работу па прапагандае ведаў сярод насельніцтва. Апрача выдання кніг яны правялі 9 827 літаратурна-мастацкіх вечароў і канферэнцый чытачоў, арганізавалі 29 631 кніжны выстаўку і г. д.

Шмат увагі аддаецца прапагандае сельскагаспадарчай літаратуры, папулярнага перадавога матэрыялу працы ў калгаснай вытворчасці. Выдача сельскагаспадарчай літаратуры ў 1957 г. у параўнанні з 1956 г. павялічылася на 82,7 тысячы экзэмпляраў. Азямлілася прапаганда беларускай літаратуры.

Перад бібліятэкамі рэспублікі паставлена вялікая задача — дасягнуць таго, каб кнігу чыталі ў кожнай калгаснай сям'і. У Смагіліўскім, Дзяржынскім, Пухавіцкім, Кабрынскім, Баранавіцкім, Крыжэўскім, Воранаўскім, Гомельскім, Добрушскім, Калінкавіцкім, Брагінскім раёнах гэтая задача была вырашана. У параўнанні з 1956 г. колькасць чытачоў у рэспубліцы павялічылася на 123,4 тысячы, а кнігавыдача — на 3,3 мільяна. У сярэднім кожная раённая бібліятэка мае цяпер 1 640 чытачоў і сельская — 290 чытачоў.

Лепшыя вынікі ў рабоце дасягнулі бібліятэкі Магілёўскай вобласці. Варта адзначыць сур'ёзную работу па абслугоўванню калгаснікаў у Крыжэўскім раёне. Дарослых калгаснікаў тут — 11 587 чалавек. З іх — паслугамі бібліятэка карыстаюцца 10 113 калгаснікаў. Работнікі бібліятэка раёна цалкам змагаюцца за тое, каб кнігу чытаў кожны жыхар калгаснікаў.

У Віцебскай вобласці бібліятэкі абслугоўваюць 82 праценты ўсіх калгасных дзяроў, асабліва добра паставлена гэтая работа ў Дзельскім, Сіроцінскім, Гарадзкім, Дубровенскім і Сенненскім раёнах.

Разам з тым, варта адзначыць, што важнейшая задача — дасягнуць таго, каб кожная калгасная сям'я — у цэлым па рэспубліцы вырашаецца недазвальваюча. Плучаюцца гэта тым, што ў рэспубліцы многія бібліятэкі працуюць дрэнна. Нагорнылі работу і зменшылі колькасць чытачоў у параўнанні з 1956 г. Уваранінска, Церахоўска, Хойніцка, Дзельчыцка раённых бібліятэкі Гомельскай вобласці, Відаўска, Мірска, Глыбоцка, Крыніцка раённых бібліятэкі Маладзечанскай вобласці і Насвіжская гарадская бібліятэка. Мала абслугоўваюць калгаснікаў Жыткавіцкая, Ветэўска, Чачарская раёныя бібліятэкі. Недазвальваюча працуюць з дарослым чытачом сельскія бібліятэкі Ельскага, Кармянска, Дзельчыцкага, Камярынскага, Капаткевіцкага раёнаў Гомельскай вобласці.

Далей дакладчак гаворыць аб тым, што многія бібліятэкі рэспублікі мала выдаюць грамадска-палітычнай, сельскагаспадарчай і навукова-атэістычнай літаратуры. Недастаткова надаюць асобны бібліятэкары ўвагі прапагандае беларускай літаратуры. У сувязі з падрыхтоўкай да 40-годдзя

БССР бібліятэкі рэспублікі павінны амагчыць за тое, каб кнігу чыталі ў кожным калгасным двары, каб кожны чытаў за год прычымна не менш 10—12 кніг.

У рэспубліцы налічваецца 1 602 калгасныя бібліятэкі з кніжным фондам 741 тысяч экзэмпляраў. Добрая бібліятэка створана ў калгасе «Рассвет» Кіраўскага раёна, кніжны фонд якой складае звыш 10 000 экзэмпляраў. Яна абслугоўвае значную колькасць чытачоў. Лепш пачалі працаваць калгасныя бібліятэкі ў Бабырыўскім і Пастаўскім раёнах.

Аднак пераважна большасць калгасных бібліятэка знаходзіцца ў заняпадным стане, работа іх не арганізавана, кніжныя фонды малыя і недазвальваюча палупаўняюцца новай літаратурай. Культфонды, якія ёсць у калгасе, дрэнна выкарыстоўваюцца для набыцця кніг сваім бібліятэкам. У Валожыцкім раёне Маладзечанскай вобласці з 20 калгасных бібліятэка толькі адна абслугоўвае свае чытачы, а астатнія па 20—30 чалавек. На жаль, падобнае ж становішча ў многіх раёнах рэспублікі.

Абласным упраўленнем, раённым аддзелам культуры разам з сельскагаспадарчымі органамі і калгасамі неабходна карэным чынам палепшыць работу калгасных бібліятэка. У рэспубліцы многа значыміх моцных калгасоў, якія могуць стварыць бібліятэкі з кніжным фондам не менш тысяч экзэмпляраў.

Далейшы гаворыць аб рабоце музеяў рэспублікі. Ён адзначае, што да 40-годдзя БССР і 40-годдзя ВЛКСМ трэба стварыць змястоўныя экспазіцыі аддзелаў сацыялістычнага будаўніцтва, папоўніць новымі матэрыяламі экспазіцыі аддзелаў гісторыі, паказаўшы гераічныя мінулае беларускага народа і яго барацьбу за сваю дзяржаўнасць. Варта шырокі практыкаваць добры перасобныя выстаўкі.

Кіно трывала ўвайшло ў побыт нашага народа. Яно стала самым масавым і любімым з мастацтваў і актыва служыць выхавальным задачам камуністычнага выхавання працоўных. У 1957 г. кінасетка рэспублікі працавала крыху лепш, чым у 1956 г. Гадзінны план кінаабслугоўвання насельніцтва выканалі 116 раёнаў і 1 150 сельскіх кінаустановаў. Звыш 500 кінамаханікаў і матэрыялаў перавыканалі свае гадзінныя планы. На дзве гадзінныя нормы далі нашы лепшыя кінамаханікі тт. Купалаў, Юркевіч (Чацка раён), Варанкоў (Чырыкаўскі), Чаварка (Шклоўскі), Пухохвіч і Башкоў (Магілёўскі), Бугераў (Чашніцкі), Завістоўскі (Кабырніцкі) і многія інш. У сучасны момант у кінасетцы рэспублікі працуюць 93 кінамаханікі і 36 матэрыялаў, якім прысвоена званне лепшага кінамаханіка або матэрыяла рэспублікі.

Многія кінамаханікі сталі выдатнымі майстрамі сваёй справы, добрымі агітатарамі і прапагандастамі сацыялістычнай культуры. Дакладчак далей расказвае пра перадавы вопыт нашых лепшых кінамаханікаў.

Гэтыя факты сведчаць аб нізкім узроўні і заняпадцы работы многіх сельскіх культасветустановаў, аб слабым кіраўніцтве іх з боку органаў культуры і мясцовых саветскіх органаў. Наша задача — зрабіць кожную клубную ўстанову на вэсцы апорнай базай у рабоце мясцовай партарганізацыі.

У рэспубліцы працуюць 20 695 бібліятэк ўсіх вядомстваў, кніжны фонд якіх складае амаль 48 мільянаў тамоў. У іх ліку дзяржаўных — 5 174 бібліятэкі з кніжным фондам 20,7 мільянаў тамоў.

Бібліятэкі праводзяць вялікую і разнастайную работу па прапагандае ведаў сярод насельніцтва. Апрача выдання кніг яны правялі 9 827 літаратурна-мастацкіх вечароў і канферэнцый чытачоў, арганізавалі 29 631 кніжны выстаўку і г. д.

Шмат увагі аддаецца прапагандае сельскагаспадарчай літаратуры, папулярнага перадавога матэрыялу працы ў калгаснай вытворчасці. Выдача сельскагаспадарчай літаратуры ў 1957 г. у параўнанні з 1956 г. павялічылася на 82,7 тысячы экзэмпляраў. Азямлілася прапаганда беларускай літаратуры.

Перад бібліятэкамі рэспублікі паставлена вялікая задача — дасягнуць таго, каб кнігу чыталі ў кожнай калгаснай сям'і. У Смагіліўскім, Дзяржынскім, Пухавіцкім, Кабрынскім, Баранавіцкім, Крыжэўскім, Воранаўскім, Гомельскім, Добрушскім, Калінкавіцкім, Брагінскім раёнах гэтая задача была вырашана. У параўнанні з 1956 г. колькасць чытачоў у рэспубліцы павялічылася на 123,4 тысячы, а кнігавыдача — на 3,3 мільяна. У сярэднім кожная раённая бібліятэка мае цяпер 1 640 чытачоў і сельская — 290 чытачоў.

Лепшыя вынікі ў рабоце дасягнулі бібліятэкі Магілёўскай вобласці. Варта адзначыць сур'ёзную работу па абслугоўванню калгаснікаў у Крыжэўскім раёне. Дарослых калгаснікаў тут — 11 587 чалавек. З іх — паслугамі бібліятэка карыстаюцца 10 113 калгаснікаў. Работнікі бібліятэка раёна цалкам змагаюцца за тое, каб кнігу чытаў кожны жыхар калгаснікаў.

У Віцебскай вобласці бібліятэкі абслугоўваюць 82 праценты ўсіх калгасных дзяроў, асабліва добра паставлена гэтая работа ў Дзельскім, Сіроцінскім, Гарадзкім, Дубровенскім і Сенненскім раёнах.

Разам з тым, варта адзначыць, што важнейшая задача — дасягнуць таго, каб кожная калгасная сям'я — у цэлым па рэспубліцы вырашаецца недазвальваюча. Плучаюцца гэта тым, што ў рэспубліцы многія бібліятэкі працуюць дрэнна. Нагорнылі работу і зменшылі колькасць чытачоў у параўнанні з 1956 г. Уваранінска, Церахоўска, Хойніцка, Дзельчыцка раённых бібліятэкі Гомельскай вобласці, Відаўска, Мірска, Глыбоцка, Крыніцка раённых бібліятэкі Маладзечанскай вобласці і Насвіжская гарадская бібліятэка. Мала абслугоўваюць калгаснікаў Жыткавіцкая, Ветэўска, Чачарская раёныя бібліятэкі. Недазвальваюча працуюць з дарослым чытачом сельскія бібліятэкі Ельскага, Кармянска, Дзельчыцкага, Камярынскага, Капаткевіцкага раёнаў Гомельскай вобласці.

Далей дакладчак гаворыць аб тым, што многія бібліятэкі рэспублікі мала выдаюць грамадска-палітычнай, сельскагаспадарчай і навукова-атэістычнай літаратуры. Недастаткова надаюць асобны бібліятэкары

Узмацніць шэфства над мастацкай самадзейнасцю

Сябета будзе праводзіцца агляда мастацкай самадзейнасці, прысвечаны 40-й гадавіне рэспублікі.

Для таго, каб яшчэ больш павысілася выкарыстанне майстэрства ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці і ідэяна-мастацкай якасці рэпертуару — святку абавязак творчых мастацкіх арганізацый — тэатраў, опернага, так і драматычных, капелі, народнага хору, кансерваторыі, музычнай школы, аркестра народных інструментаў, харэаграфічнага вучылішча, тэатральна-мастацкага інстытута, а таксама асобных майстроў мастацтва, — аказаць ім сістэматычную кансультацыйную ўсебаковую дапамогу. Зараз многія самадзейныя гурткі прымацаваны да прафесійнальных калектываў.

Такое прымацаванне з'яўляецца гарэдыкам камітэты пры дапамозе пастановаў дэючай культуры і культуры дзяржавы. Работа наладжваецца з дзяржавай, таму што многія закладчы клубоў і кіраўнікі гурткоў мастацкай самадзейнасці (чагста недастаткова кваліфікаваны) бачыць у гэтым падары іх аўтарытэту і мала выкарыстоўваюць кваліфікаваную кансультацыю і канкрэтную дапамогу з боку шэфства.

Сувяз з гурткамі дэюна наладжваецца яшчэ і таму, што цяжка застаць таго ці іншага кіраўніка ў клубе або ў гуртку. Менавіта таму падшэфныя самі павінны працягнуць больш ініцыятывы для сустрэч са сваімі шэфамі, якіх лясчэ знайсці, таму што ў іх пэўнага гадзіны работы, а гурткі самадзейнасці працуюць не ва ўсе дні тыдня і ў самыя ронны час.

Часу для такога ўзаемагэта азнамлення і дапамогі ад агляда застаецца мала, па сутнасці адзін месяц, таму што ўсе гэтыя ў пачатку чэрвеня выязджаюць на гастролі і вернуцца толькі пасля адпачынку ў верасні. Трэба пільна скарыстаць гэты час.

А. АБУХОВІЧ,
старшыня пастанова-дэючай культуры дзяржавы, народная артыстка БССР.

Літаратурная рэцэнзія ў абласной газеце

Творчая грыбуна

Мастацкая афармленне кнігі

Кніга з кожным годам усё больш уваходзіць у жыццё народа. Творы паэтычнай, навуковай і мастацкай літаратуры чытаюць усё: дзеці і дарослыя, дзеці і старыя, рабочыя і служачыя. Варта паглядзець, колькі людзей прыходзіць штодня ў гарадскую або сельскую бібліятэку, і будзе зразумела значэнне кнігі ў нашым жыцці. І калі яшчэ вядлікі залежыць ад кнігарняў, дык тут вядлікі тым, хто няўмеда і без аніякай павагі да сваёй справы прадаюць кнігі. Любоў да кнігі трэба выхоўваць, і ў гэтым сэнсе нягледзячы на ролю можа адыграць мясцовая газета — рабніца і абласная.

Сілай свайго высокага аўтарытэту газета павінна рабіць вядлікую і карменую справу папулярызавання літаратуры, па-належаюму азначаючы ўсе варта ўвагі, што выходзіць з нашых выдавецтваў. Для гэтага існуючыя розныя формы, якія ўжываюць газеты, тут і павелічэнне пад назвай «Кніжная паліца» з пераключэннем выданняў кніг, і вядлікі анітацыі з кароткімі пераказамі зместу твора, і змяшчэння на газетных зместах кароткіх афармленняў аўтара. Гэты апошняй форма выступлення газет аб кнізе вельмі важная і патрэбная, бо яна ўжо не толькі прапанаваў твора, але і да пэўнага ацэнкі, дапамагае чытачу глыбей асвоіць ідэі і эстэтычныя вартасці твора.

Усе нашы абласныя газеты ў той ці іншай меры ўжываюць гэтыя формы прапаганды літаратурнага твора. Некаторыя з іх гэта робяць сістэматычна, пільна сочыць за выхадом і сэрце кожнай цікавай кнігі. Лепш пастаўлена гэтая справа на старонках маладзечанскай і магілёўскай абласных газет, якія за апошні 8 месяцаў (ліпень 1957 — люты 1958) змясцілі на 17 рэцэнзій, разгортваюць анітацыі або водгукаў чытачоў на кнігі.

Змястоўнасць і цікавыя рэцэнзіі напісалі ў мінулым годзе В. Крыштал — на серыю кніжак беларускага нармса і апавадвання «Мінская праўда», 9 кастрычніка 1957 г., В. Паскураў — на зборнік вершаў Максіма Танка («Зара», 22 лістапада 1957 г.), П. Ардэман — на зборнік беларускіх прыказак і прымавак («Гомельская праўда», 7 верасня 1957 г.), С. Дрозд — на аповесць А. Карпенкі «Дзядзька з Ваўкаўска» («Гродзенская праўда», 4 снежня 1957 г.). Прычынам ставіцца да таго ці іншага твора, аўтары рэцэнзій не абмяноў і неадхопаў.

Трэба, аднак, зазначыць, што справа рэцэнзавання твораў мастацкай літаратуры на старонках абласных газет патрабуе азначанага палітычнага. Газеты яшчэ недастаткова ўдзяляюць увагі прапагандзе мастацкай літаратуры, асабліва твораў беларускіх пісьмнікаў. Літаратурная рэцэнзія за апошні час займаюць невялікую колькасць у агульным ліку надрукаваных газетных рэцэнзій. Нават тая газета, у якой справа з рэцэнзаваннем лепш, чым у іншых, надрукавала за апошні час вельмі мала рэцэнзій на мастацкія творы. Напрыклад, у гомельскай, брэсцкай, мінскай абласных газетах лік такіх рэцэнзій не перавышае чатырох.

Як правільна газетам часцей вядлікаюцца на агляд маладыя кніжкі вядомых пісьмнікаў. Так, у мінулым годзе многія абласныя газеты рэспублікі надрукавалі рэцэнзіі на

зборнік вершаў Максіма Танка «След бліскавіцы». Шкада параўнаць да выступлення іх да агульнага твора. Вось В. Паскураў у брэсцкай «Зары» ўневядлікі, але зместова рэцэнзія шмат сказаў чытачу пра зборнік і асабліва і пахваліў майстэрства Максіма Танка. Іншым шляхам пайшоў другі аўтар рэцэнзіі — В. Тарбуць («Бісёскі рабочы», 3 снежня 1957 г.). Ён бегла пераказвае змест, дарчы і неадарчы пераказчычой свай тэкст чытацкі са зборніка. Па такой «схеме» пішуць многія рэцэнзіі на творы вядомых пісьмнікаў. Аўтары іх больш-менш добрасумленна пераказваюць змест твора і яго асобных частак, хваляць пісьмніка і робяць «вывады», што аўтар напісаў цікавы твор.

«Гомельская праўда» ў лютым г. г. змясціла два невядлікі, але небагата артыкулы пад рубрыкай «Чытаць аб кнігах». У першым з іх настаўнік Ш. Кажамякін ляскае іна разказаў пра тое характэрна, што ўласціва апавадвання Івана Грамовіча. У гэтай рэцэнзіі мала пахвала, але затое ідзе ўдзяліва размова, якая пераканана чытача, што кніга варта ўвагі. Газеты, відавочна, павінны часцей вядлікі магчымыя ацэнкі сваё меркаванне аб кнігах разам з нашым чытачом.

Значна больш крытычна і па-дэюваму аб'ектыўна ставіцца многія газеты і рэцэнзенты да творчасці павяшчальных літаратараў, свай землякоў. У мінулым годзе вядлікі некалькі абласных літаратурных альманахаў. Газеты, пры рэцэнзійных якіх ратаваліся альманахі, прывялі ў гэтым зборніку шырокія крытычныя артыкулы. Па-рэцэнзійна агляда твораў, змяшчэння ў маладзечанскай альманаху «Нарач», зрабіў В. Красноў («Чырвоны сцяг», 30 кастрычніка 1957 г.). Можна не ўсе правільна ацэніць у яго артыкуле, не ўсе сывяржэнні бесспрэчна і доказаны, але вядлікі спроба рэцэнзента ўважліва разгледзець творчасць пачынаючых, разабрацца ў становішчы якасці і неадхопах кожнага твора. Іншага, вядлікі інфармацыйнага плана артыкул В. Тарасова ў «Магілёўскай праўдзе» пра альманах «Дняпро».

Некаторыя газеты занадта ўжо спадзяюцца на не забавна аб'ектыўную ацэнку рэцэнзента. Гэта перахваліла вядлікі на прыклад, з рэцэнзіі Ф. Аліновіч на зборнік вершаў маладога паэта В. Спрычанна «Над крывай Сожы» («Гомельская праўда», 2 жніўня 1957 г.). У пачатку артыкула Ф. Аліновіч заўважыў:

«...слешчы вершы зборніка — тым, у якіх аўтар выказаў свае асабістыя да прыям, да завада... Усё, напрыклад, такія радкі: «І кога метал свельміт над лёгкай, От жары распяваў на полу, Не спеша, уверенной походкой. С по-уварне з дикой поделой. С пол-уварне лётку проломоу. Пусть живым ключом бурлит лить!» І подарком лучшим Первомаю Будет აღволенне мое».

У гэтых радках вядлікі багатырская хваля вопытнага майстра, горача ўлюбёнага ў сваю профэсію, — паэтычна абвясчэ рэцэнзент».

Але кожнаму тут вядлікі, што не вельмі тут «багатырская» хваля, не шмат і натхнення, а больш зарываўнаванай апісальнай прозы на вытворчэ-тэхналагічную тэму. Рэцэнзент узяў гэтую чытачу, вядлікі не дэючы сабе клопату шукаць лепшае, сапраўды мастацкае, што бесспрэчна ёсць у зборніку маладога паэта.

Трэба асобна сказаць пра агляды літаратурнага твора ў маладых, якія робяць некалькі абласных газет. У гэтай зборцы і патрэбнай справе вядлікаюцца з ліку іных маладзечанскага газета «Чырвоны сцяг» і «Магілёўская праўда». На старонках гэтых газет рэгулярна друкуюцца зместова агляды апаваднанняў і вершаў пачынаючых літаратараў. Дарчы, «Чырвоны сцяг» — адзіная ў рэспубліцы газета, якая не абыхліла ўвагай і творчасці літаратараў, якія зрукуюць свае творы ў рабніцы газет (артыкул М. Карпенкі ў нумары за 18 студзеня г. г.).

Правадзіцца сваёй кніжкі, твораў мастацкай літаратуры, своечасова і прычым-поява ацэнкі іх — важная задача савецкай друку. Выкананне свай абавязак у гэтай справе абласныя газеты здулюць толькі тады, калі значна палепшаць работу свай крытыка-бібліяграфічных аддзелаў.

В. БЫКАУ.

Мастакі-жывапісцы анахожыцца ў больш выдатным становішчы, чым, напрыклад, мастакі, звязаныя з афармленнем друкаваных выданняў. Жывапісец не думае над тым, што яго твор нешта страціць пры рэпрадуцыраванні, і яму не здавацца данасоўваць сваю тэхніку да існуючых спосабаў друку; ён не думае над тым, што фармат яго карціны малы ці вялікі, колькі і якіх старыстаць фарбаў.

Мастакі ж, які працуе з кнігай, даводзіцца лічыцца не толькі з тым, што кніга — свайго роду форма, у якую многіе не ўвойдзе, а і з тым, што яму скажа выдавецтва. А выдавецтва скажа, які павяржкі, колькі твора малаюнкаў, якія павінны быць тэхнічна выкананы і пават вядлікі колькасць фарбаў. Паспрабуй, зрабі інакш!

Перавага мастака кнігі ў тым, што яго твор распаўсюджваецца па ўсёй краіне ў вялікіх тыражах, прычым яго ніхто не папракне за неахопы, бо пра афармленне кнігі вельмі мала пішуць. Але гутарка зарае не пра гэта. Культурнае жыццё беларускага народа расце, павяшчаюцца патрабаванні да паліграфістаў і мастакоў — чытаць ужо не задавальняецца танным выданнем, яму патрэбна прыгожая кніга, добра надрукаваная і з любоўю выданная. І характэрна: пошты на кнігу вырастае, але не зніжаецца і патрабаванне да якасці. Трэба кнігі многія і абавязкова добрыя. Мы часта не ўлічваем гэтага і працягваем рабіць так, як рабілі раней. І вядлікаюцца, што колькасць наш дасяга пайшла наперад, а па якасці стаям на месцы. Гутарка ідзе не пра змест друкаваных выданняў, а пра іх мастацка-паліграфічнае выкананне. Нам не хочацца мяняць старое, такое зручнае, мы баімся парнуць даўно ўстаноўлены парадок выпуску выдання, ніколі не кляюццацца пра тое, каб наша кніга або паштоўка хутэй даяшла да чытача і галоўнае — даставіла яму радасць.

Аб такіх выданнях нічога дронага не скажам — зроблены па ўсёх правілах: вокладка, тэтульны літ, падбор шрыфтоў. І нават лічым нармальным, калі кніга не кідаецца ў вочы і не прыцягвае ўвагі. Пачынаеш прыкмыкаць да думкі: абы тэкст быў табе да сабодаў, а астатняе не мае значэння. Між іншым, большасць нашых рэспубліканскіх рэцэнзентаў імяна так і глядзіць на кнігу. Іх не цікавіць пытанне: ці створаны вообраз кнігі? Яны лічаць свай задачай разгледзець твор, даць яму ацэнку, але не даюць сабе клопату прааналізаваць афармленне.

А афармленне — гэта аблічка друкаванага твора. Паглядзіце, ці не сывяржачыя яго душы апаваднання, ці не ашукае чытача? І аб гэтым скажыце ў свай рэцэнзіі, падакжыце мастаку: чаго ён не зраўмеў, а што асвятліў не так. Мастак будзе ведаць, што выбрана ім шлях афармлення ўстаў, трэба падумаць пра новы.

Большасць нашых мастакоў баіцца адмовіцца ад некаторых, хоць і зручных, але ўстаўных прыёмаў афармлення. Традыцыйнае не столькі дапамагаюць, колькі перашкаджаюць. Кніга патрабуе, каб афармленне сывяржчала тое ж, што змест, поўнасцю яму адпавядала. Гэтая патрэбнасць і традыцыйна. Але гэта не значыць, што мы павінны ад кнігі да кнігі ездзіць даўно ўстаноўленай кампазіцыі. Увайшло ў правіла будаваць кампазіцыю: зверху — прозвішча аўтара і назва кнігі, ніжэй — малюнак або выявета. А ў нас, у Беларусі, прынята наадварот: у верхняй частцы вокладкі каларовы малюнак, а ўнізе — прозвішча аўтара і назва. Прычым гэтая схема вядлікае з кнігі ў кнігу («Школа мужнасці» — мастак Замах, «Аповесць пра дзяццінава» — мастак Вярнічэвіч). Тое ж самае і з тытульным лістом. Мы баімся вядлікі з фармату паласы набору і заняць пад тытул не агуна старонку, а дзве — баімся парнуць схему, думаючы, што мы следуюм нейкай класічнай традыцыі. Нават малаваны шрыфты ў нас часам адзіны і той жа («Ручаінік» — мастак Пучыскі, «Мае забавы» — мастак Бузыднін), падобны на шрыфты, зроблены не прафэсіяналам, а аматарам — да таго ён прымітыўны і малаваразны.

Есць, вядома, спробы вырашчэцца з гэтых вядлікіх схем, у прыватнасці ў мастака Васана. Яго суперэпока да кнігі Свірэдага «Рыжыя» (кніга выйшла без гэтага «супера») цудоўна па колеру, па выразнасці. А галоўнае — яна зроблена вельмі смела, па-ноўму; або кніга «Кансула» ў новым афармленні маладога мастака, якая глядзіцца свежа, з-за невядлікаюцца прапорцыі малюнка і надпісу. Есць спробы анітацыі нешта новае, зрабіць кнігу па-сучаснаму, і гэтыя спробы трэба падтрымаць. Але ў агульнай масе афармлення мы працягваем даўноўна нерашучасць. І ў гэтым вядлікаюцца першую частку мастацкай рэцэнзій нашых выдавецтваў. Менавіта, што немаселасць і нерашучасць у гэтым пытанні ідзе ад іх.

Афармленню кнігі ўласціва ўмоўнасць. Гэтай ўласцівасці ўнікалі разам з друкам, калі лічце не набралі літар, а вырашалі іх разам з усёй друкаванай паласой. Яна, што тэхніка тады не дазваляла рабіць асабліва рэалістычныя элементы афармлення, нахай гэта будзе арганам ад ілюстрацыям, і характар друкаванага шрыфтоў не патрабуваў тонкага зграбнага малюнка. Гравёр павінен быў вядлікаюцца вядлікім талентам абвясчэння, каб зрабіць ляскаючым, савітымі малюнак, сучасны ўсёй кнізе. Ляскаючым, вядома, прымшоў не араду, але калі ён вырашчэцца, тады калі гравіраў ужо трымаў зжылася з кнігай, з друкаваным тэкстам. І калі яшчэ раз пафарбоўвалі або рабілі каларовы, дык толькі для таго, каб умацаваць гучанне чорных і белых плям малюнка. Таму гравіра, азначана ў кнізе, ніколі не выклікае ў нас непараўменна — апаваднання з апаваднанняў кнігі. Такім жа кніжным аказваўся штрыхавы малюнак.

Паўстае пытанне, чаму гравіра і штрыхавы малюнак такіх адзінаў з кнігай? Таму, што яны ў большай ступені, чым якія-небудзь іншыя (танальныя або каларовы) малюны, вядлікаюцца ўмоўнасцю. Така ўмоўнасць уласціва ўсім творам графікі, нахай гэта будзе станковай графікай, нахай гэта будзе станковай графікай над пейзажам, дык у яго распадаржэнні толькі аднакаляровы матэрыял, і ён шукае вырашчэцца не ў каларовым спалучэнні, не ў гармоніі фарбаў, а ў гармоніі плям чорнага і белага.

Гэта ўжо ўмоўнасць.

Жывапіс таксама ў нейкай ступені ўмоўны, хоць бы таму, што кожны мастак піша ў свай, уласцівай яму аднаму манеры.

Але кніга патрабуе большай умоўнасці, чым жывапіс. І калі мы дадзім ілюстрацыі або афармленне кнігі, не ўлічваючы гэтага патрабавання, — кніга атрымаецца не цэльнай, хоць бывае цяжка або нават немагчыма абінавацца мастаку ў адуцэнскай майстэрства.

У гэтай сувязі мне хочацца сказаць, што за апошні час нашы мастакі, стараючыся зрабіць кнігу вядлікаюцца і прывабнай, ўводзяць у афармленне жывапіс. Мы бачым на вокладках назменныя жывапісныя малюны чалавечых фігур, пейзажы і г. д. («Востраў скарабаў» — мастак Лічвіч, «Зніні, званок» — мастак Васяў). А кніга ад таго та першы погляд малавядлікага рысунак не стала малавядлікай. Гэта прыводзіць мастака да расчараванняў, ён пачынае сывяржачыцца на паліграфістаў, які сапсавалі яго малюнак. А справа ж не толькі ў паліграфістах. Справа ў тым, што малюнак у арыгінале глядзіцца і не вядлікаюцца вырашчэцца, а калі ён трапіць на вокладку кнігі, то губляе сілу. І на кнізе ён, апаваднання есць адзёна: ні то ён малы, ні то вялікі. Гэта зразумела: жывапісны малюнак трэба змяніць, нешта ў ім падкрэсліць, вядлікаюцца, нейкі колер умацаваць, аслабіць, агучыць фон (колёр дэпці). Караней важны, зрабіць жывапіс дэкарацыйным. А гэта значыць — умоўным.

Чаму серыя «Бібліятэка савецкага рамана» (Дзяржаўвыдат) не мела поспеху ў сэнсе мастацкага афармлення? Ды таму, што ілюстрацыі там друкаваліся каларовыя, жывапісныя — яны заб'едаў былі ў

кнізе чужымі, лініямі. Тут жывапісец прымаваецца.

Тое ж наіраўна і ў беларускіх кнігах. Чаму нашы мастакі не зрабіць ілюстрацыі малавядліка, але ўмоўных, як, напрыклад, зрабіў мастак Ротаў у кнізе «Дзядзька Сіпёна» С. Міхалюка (1957, Мінск)? Малюнак Ротавы выкананы ў колер, але гэта не жывапіс, а якраз тое, што патрэбна для дэпці. Мастакі стараюцца зрабіць малюнак для дэпці «як у жыцці». Трапляе такі «жыццёны» малюнак у кнігу, у тэкст — і араду губляе тое, што яму імяніліся надзея. Ды і паліграфісты «пастароўна» ірмху ескавіць малюнак. Вось і атрымаюцца ў кнізе замест малюнка брунава, расплачучыся плямы, якія цяжка ўспрымаюцца маленькімі чытачамі.

Я думаю, не трэба баіцца ўмоўнасці: штосці зрабіць ярчэй, чым у жыцці, а штосці абвясці контурам. Паліграфістам будзе лягчэй, і малюнак атрымаецца лепшым.

Дарчы, аб паліграфістах. Умоўны малюнак менш за ўсё падаржэцца скажэнню пры друкаванні. Значыць, і для паліграфістаў ён найбольш выгадны, найбольш афектыўны. Гэта, вядома, не значыць, што мы не павінны рэпрадуцыраваць жывапісныя малюнак або выславіць друкароў ад ацэнкі даваць выславіць прадукцыю. Але мы павінны падумаць пра тое, што не ўсёяна тэхніка прымавацца ў кнізе і што жывапісны афармленне асабліва большай ступені, чым пейзаж або накарморт, павінна быць г. р. ф. і ч. н. Другая справа, што графіка або графічнае чорнае вядлікаюцца адвясчэнне можа быць у кнізе жы в а і с н м.

Вось тут і паўстае пытанне аб традыцыях кніжнай графікі.

Яны ніколі не ў якой ступені не могуць перашкаджаць пошукам новага ў афармленні. Наадварот, толькі засвоішы ўсе лепшае, дасягнуць у кніжнай графіцы, мы можам стварыць нешта новае і рабніч кнігу сучаснай, да якога б перыяду яна ні аднослася.

Памылка наша, менавіта, у тым і заключаецца, што мы старонімся старых традыцый, нават не засвоілі іх як належыць, уносячы ў кнігу тое, што толькі псуе яе.

Мы павінны беражліва ставіцца да шрыфтоў і змяняць старыя або вядлікаюцца новыя толькі ў рамках магчымага ў кнізе. Шрыфты, як і ўсё новае афармленне, павінны быць свабодныя ад яког бы там ні было вычварнасці, павінны вядлікаюцца строгасцю, прастамай і выразнасцю. А гэтага можна дасягнуць толькі ў выпадку, калі ёсць каларовыя плямы вокладкі буды сучасны надпісы. Бо не на кожным фоне аднолькава выйгрышна гучыць надпіс. Тут магчымы некаторыя перавядлічэнні, рэкламна кіткасць — у той меры, у якой дазваляе ідэяна накіраванасць твора, які афармляецца. Іншы ж раз, наадварот, дастаткова таго, ці ёсць надпіс на картцы кнігі. Так, напрыклад, было зроблена ў кнізе К. Паўстаўскага «Аповесці» (Дзяржаўвыдат БССР, мастакі рэдактар В. Вярнічэвіч) — у выданні зналі з вокладкі прозвішча пісьмніка і ад гэтага афармленне значна выйграва.

Гаворачы пра шрыфты, я хачу падкрэсліць тую ж думку: умоўнасць у надпісах, у малюнку літар і нават у кампазіцыі гэтага надпісу мае вядлікаюцца значэнне. Пераважна ўмоўнасць адвясчэцца ў афармленні становіцца. Прыкладам можа служыць чаропінае манера афармлення — свабоднае, натуральнае вырашчэнне кампазіцыі малюнка і надпісу.

Выдавецтва нашай рэспублікі зрабілі б вядлікаюцца справу, сабраўшы ўсім мастакоў кнігі для абмеркавання набалелых пытанняў мастацкага афармлення. А павяшчэць ёсць пра што і вядлікаюцца, і мастакам, і паліграфістам, ад майстэрства якіх залежыць выгляд нашай кнігі.

Г. КЛІКУШЫН,
выкладчык Віцебскага мастацка-графічнага педагучылішча.

„Чарадзейка“ на беларускай сцэне

Калектыв тэатра оперы і балету рыхтуе да паставы оперы «Чарадзейка» П. Чайкоўскага.

Опера «Чарадзейка» — адзін з вядомых твораў рускай опернай класікі. На сцэне Беларускага тэатра оперы і балету «Чарадзейка» будзе пастаўлена ўпершыню. У новай рабоце тэатра заняты ўсё творчы састаў. Ставіць спектакль рэжысёр А. Маралёў. Дыржор — Л. Любімаў, мастак — С. Нікалаў.

У каншы мая «Чарадзейка» будзе паказана мінскаму глядачу.

Малюнак мастака Ю. Пучыскага да кнігі Т. Хадкевіча «Далё паява». Кніга выхадзіць у Дзяржаўным выдавецтве БССР.

ДА ТЫДНЯ ЛІТОВСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ У БЕЛАРУСІ

С Ы Н

АПАВАДАННЕ

Выйшаўшы на ганак, Анеле Лікувене размашчым рукам выплюквала ў траву ваду з тэва. Размыліся ад гарачыні куры, што сядзелі пад акном, завукавалі і кінуліся да студні.

Лікувене збралася вярнуцца ў хату, але ёй кінулася ў вочы адзінокая даўгавае постаць, што праставіла па сцяжыні да брамкі. Жанчына прыжмырлася і паглядзела на таго чалавека. Нешта вельмі знаёмае было ў ссутулёных плячах, у джыгав хадзе, у стомленым позірку сумных вачэй.

«Найбо Меерс?» — трывожна падумаў і, быццам каменная, застыла на ганку.

Так, гэта быў Меерс, — юварлі і майстра гадзінікаў Меерс, якога Лікувене лічыла даўно загінулым. На ім была старая брыдзотка з пагончымамі і кравінімі, — такіх ён носяць у гэтым краі, на галаве чорная кепка, падахаў і маленькія скрутачак. Убачыўшы збятжанаю жанчыну, Меерс сутаргава ірануў брамку. Аблізаўшы перасохлыя вусны, спытаў:

— Ён памёр?, Так?

— Што вы? — быццам адвясчэцца ад яго старшынна, агнула Лікувене, — Барані божа! Як можна?.. Наш Мікалокас жыў... —

Меерс, не вымавіўшы і слова, падвешоў да студні, на зрубе якой стаяла поўнае вядра вяду, нягледзячы трымаючы пад пахай клучачак, абвясчэцца рукамі скапі вядра і, закінуўшы голаў, пачаў прагавіць шчы вяду. Кепка ўпаў даду, зпад радзік, алячаваных на патыліцм валасоў блішчэла скура чарапа.

— Жывы... Мой Маўшке жыў... — зашпатаў Меерс. У глыбіні цёмных меерсавых вачэй усплывала бадзівая іскарка. Яна разгарэлася і спатлелы твар з жаўтаватым адлівам стаў зусім іншым. Маршчакі разгладзіліся, густыя бровы сталі тырчыць на вуснах задрываўся сармавая ўсмешка.

— Маўшке жыў... —

— Божухна мой! — усплывала рукамі Лікувене. — Сем жа год прайшоў. Усе пільна казай, што вас забілі. І смяю, і вядлікаюцца. Значыць, вату жонку і дзясей таксама не спалілі?

— Спалілі. Яшчэ ў гэта спалілі.

тонкімі палцамі ён адчуў цёплым хлопчыкавых рук.

Ён прысеў на ўсёлі, і сядзчы спойна да акна, глядзёў на Лікувене, якая нечага замітусілася. У жанчыны не было спакою, Гэта Меерс заўважыў і па яе таропкіх рухах, і па тым, як яна, выпіраючы талеркі, са шкадаваннем косілася на госьця, і па тым, як узрушана гаварыла пра яго сына. Калі яна раскавала пра яго, пра самай драбніцы з яго жыцця, вочы яе ад хвалявання вільгатаўлі, твар жаваў і, адвясчэцца на момант забывалася, хто сядзіць на ўсёлі і што яму трэба.

Жанчына са звычайным чалавечым слоўтка цудоўнае апаваднанне пра яго хлопчыка. Меерс быццам бачыў, як Маўшке прыслухоўваўся да спакойнага будзівяга кепка, задрываў голаўку, узірваўся ў неба, вачыма шукаючы жаўранка, лясня якога стурменілася над палямі, як ён, нагуляўшыся за дзень, увечары прыскачыў да жанчыны, якая стала яму маці, і, марачы пра нешта яшчэ невядлікаюцца, але казачна цудоўнае, засынаў на яе руках... У той час, калі Лея ў муках памірала, ён маленькі Маўшке быў агорнуты мацярняскай ласкай.

Лікувене змяўка. Яна павярнулася да Меерса і, глядзячы ў яго вачыма, поўнымі глыз, спытала:

— Што ж цяпер будзе? — і прышынула спрашчаныя рукі да грудзей.

Меерс утарыў позірк на нефарбававаную падлогу. Па гладкай, тэсуна раў мятай масінае поўзала абвясчэцца да ўсёго муха. Калі яна ўзялася і села на край ўсёліна, Меерс пачаў галасы за акном, стук брамкі і тупат ног.

— Гэта яны? — спытаў.

— Так, яны.

Меерс паварнуўся, але не ўстаў. Ён сядзеў, трохі прыгорбіўшыся, падакжыўшы рукі на камені. Маленкі клучачак загорнуты ў запяччуну мешкавіну, ляжаў поруч з ім. Чамусьці ўспомнілася, як поруч Маўшке, калі ён сем год назад вёў яго сюды, да Лікускаў, ганяўся за бабачкамі, зрываў белыя кветкі кміну, падагваў да вяршчых ручаічак і захвалюўся гульняй рыбак, які імклівымі стаяіма плавалі ля самага дна. Маўшке гуляўся. Тут жа не было мураваных сцен, якія засланялі сонца, ніроўнага бруку, які балоца драпаў

налені, брунны памыніці, ды якіх хлопчыка хваўся ад злога сабоны Нера. Тут усё гуляла, дыхала вольным зялёным паўб, пахла пахучай сывраты на сонцы травой. Гэта ўсё як бы ахуцала дзяццінава Маўшке, стала часткай яго жыцця.

У сенах пачуліся крокі, смех. Меерс узялося, што ўсё закіналася: абвясчэцца апаваднанне сены, нефарбававаная падлога, пабеленая столь.

Калі расчыніліся дзверы і хата напоўнілася вядлікаюцца дзяццінамі галасамі, ён узняў голаўку. Твар хлопчыка ўвайшоў ў хату. Убачыўшы чужога чалавека, яны змяўкалі, а старшыня, кінуўшы позірк на незнаёмага чалавека, запыталы паглядзець на маці. Не было нікакаго сумнення: старшыня быў Маўшке. Меерс прагавіта ўзраўся ў яго загарты твар. Хлопчык вельмі выразаў падуць, але тонія ліні яго брыоў, нос, хіпацкоўскае паддуцьцэ туб да болу нагалаўлі рысы далікатнага твару Леі. І вочы блакітныя...

Прыбраная хата з вазонамі на падаконніках, жанчына ў каларовай кофточцы раўтам наблілі нейкі своеасаблівы сэнс. Усё тут заахваліла чынней, утульнасцю і шчыльнасцю. Тут, у гэтым святлым пакоі, Маўшке па скалах працягваў першую казку.

— Ну, падароўкайцеся, — шіка скавала Лікувене, кінуўшы голаўку ў бок сына. Першым падшхоў Маўшке. Ён быў сур'ёзны і, як задалося Меерсу, па твары яго прабег цені; бровы папаўлі ўгору, на ілбе вымавілася зморшчца. Завалася, нешта прычухалася ў яго свядомасці, прымільнула, як то, пра што ён чытаў некалі ў кніжцы, калі хлопчык паіскаў худую руку сына, твар ягоны зноў быў адкрыты і на ім гуляла дзяцціна ўсмешка.

Каб гучалі звонкія піянерскія песні!..

У аэстэтычным выхаванні школьнікаў вельмі важна займацца спевай і музычнай адукацыяй. Навучыць дзяцей спяваць натуральным голасам, чытаць ноты, самастойна разбірацца ў музычнай літаратуры, — гэта, але высакорным абавязкам настаўнікаў спеваў, усеі музычнай грамадскай рэспублікі.

У агульнаадукацыйных школах Мінска праведзена пэўная работа ў гэтай галіне. У радзе школ для заняткаў спевамі адрэдаваны спецыяльны абсталяваны класы з партыямі, табліцамі на нотнай грамаце, партэты кампазітараў. Некаторыя школы выконваюць праграмы па песеннаму рэпертуару, наладжваюць слуханне музыкі ў выкананні настаўнікаў і ў механічным запісе.

Шкаравыя ўдзельнікі спеваў у I—VII класах 30-й мінскай школы настаўнік А. Музыкин. Правільна абодзены тон абыходжання з дзецьмі, асабліва ў пачатковых класах, прадумана метадычна вядзення ўрока дапамагаюць яму праводзіць заняткі на высокім узроўні і адпаведна праграме. А. Музыкин наладжвае і індывідуальныя заняткі з больш слабымі вучнямі.

Дзеці прывучаны да пастаяннага кантролю над сабой, над сваімі таварышамі. Так, напрыклад, на ўроку ў I класе дзівачка выконвае песню «Жылі ў бабусі дзве вясёлыя гусі». Раптам яна ў сярэдзіне слова «бабусі» ўзяла дыханне, і дзеці узятыя рух засведчылі, што так спяваць нельга. Гэта на першы погляд няясны штырх сведчыць, што настаўнік А. Музыкин умець вядзе работу па выхаванні ў дзяцей элементарных левых навываў, абуджае ў іх пачуццё асэсаванай любові да музыкі.

Есць намяла выкладчыкаў у школах Мінска, якія ўмець і цярпліва дабіваюцца ад навучэнцаў натуральнай перадачы гукі пры спяванні, выразнай дыкцыі, чыстай інтанацыі, элітэсці гучання. Добрых вынікаў дасягаюць настаўнікі Я. Шмігер (2-я школа), М. Радоўская (15-я школа), С. Дайнека (12-я школа) і інш. У многіх школах горада працуюць музычныя гурты.

У той жа час нельга замочваць недахопы, якія замінаюць паліпаўнае аэстэтычнае выхаванне школьнікаў.

У многіх выпадках назіраецца напружанае стаўленне да навучання спевам у I—IV класах. У большасці школ горада праграма па спевах не выконваецца, зусім не вывучаецца нотная грамата, не наладжана слуханне музыкі.

Дзецям не даюць элементарных навываў харавых спеваў. Яны не атрымліваюць ніякіх звестак пра жыццё і дзейнасць кампазітараў-класікаў. Часта развучваюцца песні вельмі высокім па тэстурі і якія не адпавядаюць дыяпазону дзіцячага голасу.

У арыкуле «Харавую культуру — у масы», надрукаваным у газеце «Советская культура», прафесар А. Свешнікоў піша: «Нельга мірыцца з тым, што ў апошнія гады навучанне спевам у пачатковай школе даражэеца выкладчыкам, якія вядуць агульнаадукацыйныя прадметы і не маюць спецыяльнай музычнай падрыхтоўкі. Неабходна прыцягнуць да работы ў школе во-

прыхітых выкладчыкаў-музыкантаў, якія вядоць сваю справу, і ў той жа час валодаюць шліхам роўных курсаў, кансультацый і практыкумаў музычнаму адукацыю выкладчыкаў пачатковай школы, пазнаёміць іх з метадам вядзення прадмета».

У гэтых адносінах школам горада маглі б значна дапамагчы студэнты дырыжорска-харавога аддзялення Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі.

Але для таго, каб вёсці ўрок спеваў, трэба аб'яднаць у сабе якасці самага разнастайнага характару. З добрай прафесійна-нальнай падрыхтоўкай неабходна спалучыць шэравую волю, умение метадычна правільна вёсці ўрок.

Вяселічана, больш лёгкая, напрыклад, паёці працаваць выкладчыкам у школьных музычных гуртах, чым кіраваць хорам і навучаць дзяцей спевам. Таму такія студэнты дырыжорска-харавога аддзялення кансерваторыі, як Н. Цігаранка, Н. Пукст, Н. Гумянка, займаюцца яўна не сваёй справай, вядучы заняткі фартапая ў школьных гуртах. Неабходна дамагчыся, каб гэтыя таварышы выкарыстоўвалі свае вяды па прызначэнню.

Надаўна ў Маскве створана Усерасійскае харавое таварыства, якое заклікала прапанаваць лепшыя ўзоры харавога выканання і дапамагаць вучням разабрацца ў творах сучаснай і класічнай музыкі. Харавое таварыства павінна падтрымліваць цесную сувязь з масамі і прымаць удзел у стварэнні для народа новых глыбока пачытных і ўхваляваных твораў.

У Беларусі таксама ствараецца харавое таварыства, якое адыграе значную ролю ў развіцці культуры спявання ў рэспубліцы. Хочацца, каб старшыня арганізацыі, народны артыст СССР П. Шырма, а таксама члены арганізацыі — народны артыст БССР Г. Цітовіч, заслужаны дзеяч мастацтва М. Маслаў і іншыя высокакваліфікаваныя музыканты дапамагалі ажыццёваць дзейнасць школьных хораў, перадачы свой багаты і каштоўны вопыт моладзі.

З школьных хораў Мінска асадугоўваюць асабліва ўвагу хоры 15-й школы (кіраўнік М. Радоўская), 30-й школы (кіраўнік А. Музыкин), 2-й школы (кіраўнік Я. Шмігер), аэмага дзіцячага дома. У праграме іх канцэртаў — творы рускіх і савецкіх кампазітараў, песні краін народнай дэмакратыі, лепшыя ўзоры замежнай музыкі.

Анак такіх хораў у школах Мінска яшчэ няма.

Неабходна агульным намаганнямі ствараць па ўсіх школах дзіцячыя хоры, якія завывілі б добрымі піянерскімі песнямі, каб вяселішым было жыццё, лягчы ішла вучоба. Шанеры нашай рэспублікі любяць спеваў і ў неадрываюцца чакаюць ад кампазітараў Беларусі новых добрых песняў аб нашай Радзіме, аб адважных піянерах-героях, піянерах-шукальніках, пра нашу Беларусь і яе цудоўную сталіцу. Неабходна зрабіць так, каб піянеры спявала звонка, задорна, вясела і з любоўю.

А. ДЗМІТРУК,
Інспектар-металыст Міністэрства асветы БССР.

ПА СПЯДАХ НАШЫХ ВЫСТУПЛЕННЯў

«СТВАРЫЦЬ ПРЫ БІБЛІЯТЭКАХ МУЗЫЧНЫЯ АДДЕЛЫ»

У пісьме пад такім загалоўкам («Літаратура і мастацтва» ад 19 сакавіка г. г.) адзначалася, што ў многіх бібліятэках рэспублікі да гэтых часу няма музычнай літаратуры. Яі паведамлілі рэдакцыі з Мі-

ністэрства культуры БССР, факты, пададзеныя ў пісьме, адпавядаюць сапраўднасці. Прымаюцца меры да забеспячэння бібліятэк музычна-тэатральнай літарату-

Архіў А. Я. Багдановіча

Творчасць Максіма Багдановіча дае багаты і ўдзячны матэрыял даследчыку беларускай літаратуры. Кожны, хто займаецца вывучэннем спадчыны выдатнага беларускага паэта, ачувае горч ад таго, што захавалася вельмі мала яго рукапісаў, пісьмо-успамінаў сучаснікаў, якія значна дапамагалі б нашым ўвядзенні пра М. Багдановіча і яго светапогляд, творчыя планы. Рукапісы архіў М. Багдановіча, перададзены ў 1923 г. яго бацькам — А. Я. Багдановічам Інстытуту Беларускай культуры, загінуў у гады Вялікай Айчыннай вайны. Асуджаны аўтаграфу паэта асабліва востра адчуваецца праўду паэтычнага новага вядзення збору твораў М. Багдановіча, ажыццэўленага Інстытутам літаратуры імя Я. Купалы ў 1957 г. З усяго рукапіснага спадчыны паэта ўкладальнікі таму мелі толькі лічаны аўтаграфіі. Звесткі аб аўтаграфіях М. Багдановіча мы маем толькі па апісанню, што звесткі ў выданні яго твораў 1927—1928 гг., укладальнікі якога выкарысталі часткова рукапісны матэрыял з архіва паэта. З пераліскаў бацькі М. Багдановіча з Інбуккултам вядома, што не надрукаванымі засталіся вершы «У тым сораку каняніна», а таксама ўрыўкі апавяданняў «Смех» і «Вясела шагаў Яныш». Чытачы засталіся невядомымі і тры нешматлікія пісьмы М. Багдановіча, якія меркавалася ўключыць у III том збор артыкулаў, успамінаў пра паэта.

Таму зразумела, якую вельмі цікавае набыццё для нас усё тое, што ў нейкай ступені пралявае святло на жыццё і творчы шлях паэта. Няма сумнення, што новыя грамадскія рэспублікі зацікавіцца набыццём Інстытутам літаратуры АН БССР архіва бацькі паэта — Алама Ягоравіча Багдановіча, які да апошняга часу захоўваўся ў Яраслаўлі.

Матэрыялы архіва, за выключэннем часткі пераліска, адносяцца да апошніх дзесяцігоддзяў жыцця і дзейнасці А. Я. Багдановіча, і таму даюць мала звестак, якія непасрэдна датычацца паэта. Але і тое нямаюча, што можна тут знайсці, вартэ самай пільнай увагі. У першым чаргу трэба адрозніць «Матэрыялы» да біяграфіі М. А. Багдановіча, якія належыць піру Алама Ягоравіча Багдановіча. «Матэрыялы» даюць цікавыя фактычныя дадзеныя да біяграфіі М. Багдановіча; яны былі ў значнай сваёй частцы выкарыстаны праф. І. Замохіным у крытычна-біяграфічным нарысе пра паэта ў II томе збору твораў М. Багдановіча (1928 г.). Нам здаецца, што «Матэрыялы» бацькі паэта вартэ былі б апублікаваць з адпаведнымі каментарыямі. Яны маглі б знойсці сабе месца ў такім даўно наспелым выданні, як зборнік матэрыялаў аб жыцці і творчасці М. Багдановіча. Такага зборніка дуно чакае наша грамадскасць.

Значную цікавасць мае пераліск паміж бацькам М. Багдановіча, Марыям Афанаасьеўнай і Аламам Ягоравічам, якая адносіцца да 1891—1895 гг. Яна ўвобачні нас у інтымны свет гэтых людзей, раскрывае ў пэўнай ступені кола іх інтарэсаў і перажыванняў перыяду ранняга дзяцінства Максіма. З апошніх густа спісаных лістоў пашоўвай паперы прыстае прыважым вобраз жанчыны — любячай жонкі і маці, ідалкам паглыбленай у свет сямейных турботаў і радасцей, і разам з тым тонкага фантазіяў. У яе пісьмах, абмежаваных, здаецца, вузкімі сямейнымі рамкамі, мы знаходзім трыпны характарыстыкі акаляючых абставін, жыцця і побыту людзей, якія малюць жудаснай беласні і галечы сяля, дзікасіці іх вораваў і звячваю.

Каштоўны матэрыял да пераліска А. Я. Багдановіча з Інбуккултам і Дзяржаўным выдавецтвам Беларусі ў сувязі з выданнем твораў Максіма Аламавіча. У ёй мы часам сустракаем заўвагі тэсталагічнага характару, і гэта вельмі важна ўлічыць для будучых выданняў. Так, у лісце ад 9 лютага 1940 г. у Беларускае дзяржаўнае выдавецтва, якое рыхтавала ў той час асобнае

выданне «Мушкі-зелянішкі...», А. Я. Багдановіч адзначае тэсталагічную памылку ў радку 188 гэтага твора, дзе надрукавана: «Не іначай вядомыя вайдароўкі» замест патрэбнага «Не іначай вядомыя ваўнышкі». Гэта папамылка, па скаржліва бацькі паэта, вельмі напярэдняга чытанія рукапісу.

Пераважная частка пераліска, як і іншыя архіўныя матэрыялы, звязана з жыццём і дзейнасцю самага Алама Ягоравіча Багдановіча.

Імя А. Я. Багдановіча добра вядома шырокім колам Беларускай грамадскасці. Быў ён родам з Халопені Мінскай вобласці, доўгі час жыў і працаваў на Беларусі. Яшчэ будучы вучнем Ніскаўскай настаўніцкай семінарыі, ён пачаў цікавіцца і зборіць матэрыялы па Беларускай этнаграфіі і фальклору.

У архіве А. Я. Багдановіча прадстаўлены яго навуковыя працы па этнаграфіі, літаратурнай крытыцы, мемуары, даклады і артыкулы па аэмаляму пытанню.

З навуковых прац па этнаграфіі засталіся ў рукапісах архіва такія яго работы, як «Мова зямлі», «Населенства Верхняга Паловжска, Акі і Камы», і інш.

За навуковай дзейнасцю Багдановіча ўважліва сачыў А. М. Горкі. Асабліва цікавіўся ён работай «Мова зямлі». У шэрагу лістоў да А. Я. Багдановіча (фотакопіі іх знаходзіцца ў архіве) А. М. Горкі не аднаразова цікавіўся аэсам гэтай працы і прапаноўваў сваю матэрыяльную дапамогу для яе выдання.

У лісце да Алама Ягоравіча ад 17 сакавіка 1930 г. чытаем: «На мой погляд справа звольніцца да таго, што Вам трэба падрыхтаваць да друку рукапісы Ваших прац...»

У тэлеграфнаму ў Маскву П. П. Кручкова, каб ён пераваў Вам 300 руб. — калі гэтага не дастакова, талды Вы без усякіх шыроўных напівшчы яму, каб дастаў жыльні Вам трэба Кручкова ў напівшу».

Значную частку архіва Багдановіча складаюць мемуарныя матэрыялы.

Найбольш цікавыя — «Мае ўспаміны». Гэта не проста аўтабіяграфічныя ўспаміны аб дзяцістве, бацьках і сваёй аэгуре. Успаміны насячаны багатым этнаграфічным матэрыялам. А. Я. Багдановіч дае замалёўкі побыту сялян, прадметаў хатняга ўжытку, апісанне абрадаў, рэлігійных святаў, розных вераванняў; сустракаюцца тут і тэсты народных песняў і казак.

Заслугоўваюць увагі ўспаміны А. Я. Багдановіча аб сваім бліжнім другу і сваёй А. М. Горкі, які даўноўноц біяграфію пісьменніка некалькімі новымі цікавымі фактамі. Часткова гэтыя матэрыялы былі апублікаваны ў зборніках «М. Горкі і Н. Ноўгарода», (Н. Ноўгарад, 1928) і «М. Горкі па радзіме» (Горкі, 1937). Урывак з успамінаў аб прадвадзі Аляксея Максімавіча ў Крым 7 лістапада 1901 г. быў змешчаны ў газеце «Сталінская смена» № 21 ад 26 веравня 1936 г. (Яраслаўлі).

Да зусім неапублікаваных матэрыялаў належыць раздзел: «М. Горкі і Ф. І. Шаляпін у Ніжнім», «Старонкі ўспамінаў аб Максіме Горкі» (аб прыезде пісьменніка ў 1928 г. у СССР), «У апошнія гады» (з жыцця Аляксея Максімавіча ў Горках).

Багаты быў пераліск Алама Ягоравіча Багдановіча. Большую яе частку складаюць асобныя пісьмы-лісты да жонкі, маці Максіма Багдановіча, пераліска з сяна Паўлам і Мікалаем, з сваёй маці, сябрамі. Апрача таго, ёсць шмат службовых лістоў ад розных асоб і ўстановаў у сувязі з падрыхтоўкай да друку навуковых прац А. Я. Багдановіча. У архіве знаходзіцца так лісты да Алама Ягоравіча ад Змітра Бадулі і адна паштоўка ад Якуба Коласа.

Матэрыялы архіва Алама Ягоравіча Багдановіча павінны зацікавіць нашых літаратуранавуцаў, этнаграфу і гісторыкаў.

Н. ГУРЭВІЧ,
Н. ФАЛОВА,
навуковыя супрацоўнікі Інстытута літаратуры імя Я. Купалы АН БССР

ДЭННІК МАСТАЦТВА

Дэнада ў Палацы культуры

... Чырвоныя палотнішчыя залены адкрылі. Яшчэ ігніленне — і песня загучала ў зале. Шырока і вельмі мелодыя... «Жыце між нас Тені» — спывае акадэмічны хор. Прыцікалі ў зале... Дзесяткі канцэртаў у актыве гэтага калектыву, багаты вопыт работы ў яго кіраўніка І. Каіскага. Аўтар многіх песняў — малады кампазітар Марян Наско, які знаходзіцца на сцене за рыялем. Усе ўдзельнікі выступлення ўхваляваны. Гэта добрае творчае хваляванне, без якога немагчыма сапраўднае майстарства. Акадэмічны хор Палаца культуры прафсаюзаў — адзін з самых моцных самадзейных калектываў рэспублікі, даўраў Усебеларускага фестывалю моладзі і студэнтаў.

Перад канцэртаў у кабінете арганізатара мастацкай самадзейнасці М. Алімава выказалі сумненне: ці будуць слухаць усе дванадзіць песняў, якія выконвае хор.

— Зноў скажыце, тацы падвады, — успамінаюць першайшкі канцэрт Беларускага ў Палацы, непакоіць І. Каіска.

— А гэта ўжо ад вас залежыць. — усміхаецца Алімаў.

Усе сумненні аказаліся дарэчнымі. Хор з поспехам выканаў беларускія песні Наско, Мацісона, Палонскага, народныя песні «Серадзіца» Танасева і інш. З даскладным майстарствам выканаў хор старадаўняе рэвалюцыйнае песню (у апрацоўцы Свешнікова) «Слухай». Выступленне хор закончыў фіналам кантаты Штакавіча «Над радзімай нашай сонца ззяе».

У другім аддзяленні мужчынскага гурпа танцавальнага калектыву (кіраўнік В. Абрама) темпераментна выканала гумарыстычныя румынскія танцы. Гэты ансамбль, як і акадэмічны хор, узнік у ліку першых у верасні 1956 г. Адначасова былі створаны калектывы тэатральны (кіраўнік К. Кулакоў) і вакальны (кіраўнік М. Наско), а таксама аркестр народных інструментаў (кіраўнік — даўраў Усеаэмазнага конкур-

су выканаўцаў Н. Прошка). Танцавальны калектыв у мінулым годзе павываў у Германію Дэмакратычнай Рэспублікі, дзе паказаў сваю праграму. У гонар дружбы паміж немцамі і беларускімі народамі ансамбль дапамог немцам таварышам паставіць беларускі народны танец, а яны дапамагалі беларускаму калектыву паставіць немцамі нацыянальны танец, які быў выкананы ў першы дзень дэнады.

В. Шаптуронка спываў песнюку з кінафільма «Намы суседзі» (музыка Макраўсана) і «Тыяе вочы» М. Наско.

Шчыра спывала лірычныя песні Даяна Угоднікова. У яе мількі чысты голас і вельмі прыбавная манера выканання.

Зацікавілі глядачоў выступленні аэбагатаў пад кіраўніцтвам майстра спорту СССР М. Вазручанца.

Дзесяць дзён працягнуцца дэкада творчых справаў калектываў мастацкай самадзейнасці Палаца культуры, прысвечана 40-годдзю Савецкай Беларусі.

Свае дасягненні паказваюць удзельнікі самадзейнасці — рабочыя, служачыя, студэнты. Калі ў першы год пасля стварэння гуртоў было 227 удзельнікаў, якіх цяпер у Палацы працуе 13 калектываў, у якіх ўваходзяць 500 аматараў розных жанраў мастацтва.

У адным з вестыбюляў Палаца выстаўлены работы маладых самадзейных мастакоў. Яны таксама ўдала аформілі эмблему і календар дэнады.

Другі дзень дэнады быў прысвечаны выступленню аркестра народных інструментаў. На рэспубліканскім аэглядзе ён заняў трэцяе месца. У яго рэпертуары вальс «Фані» Андрэева, танец малавелькі дэбоду з балету Чайкоўскага «Лебядзінае возера», «Ялычка» з балету Гаіера «Чырвоная кветка» і інш.

Сустрэчы творчых калектываў Мінскага Палаца культуры прафсаюзаў з глядачамі закончыцца 14 маі.

І. МАРКАЎ.

На здымку: Акадэмічны хор Мінскага Палаца культуры прафсаюзаў. Кіраўнік І. Каіска.

З ЗАМЕЖНАЙ ПОШТЫ

У НАШЫХ БАЛГАРСКІХ СЯБРОЎ

У красавіку адбыўся справядзачна выбарчы сход Саюза балгарскіх пісьменнікаў. Цэнтральны камітэт Балгарскай камуністычнай партыі ўзяў у прывітанні, з якімі ЦК БКП звываўся да пісьменнікаў, адзінаццатыя велькія поспехі балгарскай савецкай літаратуры. За апошні час у Балгарыі выйшла многа мастацкіх твораў, у якіх прайзвіла адлюстравана барацьба балгарскага народа за нашыя нацыянальныя і сацыяльныя вызваленне, пафас сацыялістычнага будаўніцтва. Прытаніне ЦК БКП заклікае балгарскіх пісьменнікаў браць натхняючы прыклад «з савецкай літаратуры — самай прагрэсіўнай літаратуры ў свеце».

Са справядзачным дакладам на сходзе выступіў галоўны сакратар Саюза балгарскіх пісьменнікаў Хрыста Радаўска. Ён адзначыў, што вынікі мінулага года дэдаваюць зрабіць аптывістычны вывады. Сапраўдным дасягненнем балгарскай літаратуры з'яўляюцца такія творы, як «Звычайны людзі» Георгія Караславава, «Сям'я тачоў» Камена Калава, «За свабоду» Стэфана Дзічэва і многія іншыя раманы, апавесці, апавядання, пазмы і вершы. Дакладчык асабліва співніўся на раманы маладой пісьменніцы Ліліяны Аляксандравы «Пішасе ёсць». У ім аўтар з мастацкай пераканальнасцю паказвае будаўніцтва сацыялізма ў краіне, цяжкасці, з якімі прыходзіцца сустракацца грамадству ў яго руху наперад.

Побач з гэтым Хрыста Радаўска рэзка крытыкаваў асобных маладых літаратураў, якія адрараліся ад жыцця ад народа і адзінаццатыя пісьменніцтва, зворныя творы. Гэтыя аўтары амадуваюць дасягненні краіны ў лабудове сацыялізма, адмаўляюцца ад прынцыпу сацыялістычнага рэалізма. Як адзначыў дакладчык, такая пазыцыя можа прывесці пісьменніка толькі да мастацкіх няўдач, да стварэння няпоўнаценных, а часамі і ідэіна-заганных твораў. Крытыкаваць неадхопа, аджываючыя неабходна. Аднак усё справа — у імя чытацкай крытыкаваць: у імя свывяржэння сацыялістычнага рэалізму ці ў імя адмаўлення яе. Дакладчык падкрэсліў, што рэалізм у сучасных умовах — асабліва неабсяечны.

З вялікай прамовай на сходзе выступіў першы сакратар Цэнтральнага камітэта

Балгарскай камуністычнай партыі Тодар Жыўкаў. Співніўшыся на поспехы краіны ў другой рывігодзі і планах на трэцюю, ён пераходзіў да пытанняў ідэалагічнай работы. Балгарскія пісьменнікі, сказаў ён, завялікі ўнесці асаблівы ўклад у справу сацыялістычнага выхавання працоўных. «Наша партыя» заўбеды, — адзначыў таў Жыўкаў, — яшчэ з часоў Дзімітрыя Благоева мела марксісціку, класова-партыйныя асноўны да пытанняў літаратуры і мастацтва. Яе правадары Дзімітры Благоеў і Георгі Дзімітраў былі непрымырлімі да ўсялякіх сроб аб'явіць літаратуру і мастацтва надалася свымі з'вязамі і адмовіцца ў сувязі з гэтым ад іх пралетарскага характару».

Народ, сказаў таў Жыўкаў, яго багата жыццё, яго барацьба і герачыя прапа павінны быць галоўным аб'ектам мастацкай творчасці. Толькі метад сацыялістычнага рэалізма дазваляе цэпяр пісьменнікам паказаць усю праўду жыцця, рухавіцы сілы, унутраны сэнс і развіццё з'яў, а не толькі іх вонкавы бок. Тыя літаратары, якія забываюць пра гэта, цярпяць няўдачу. Прыкладам могуць быць п'еса Тодара Генева «Страх» і роман Эміла Манава «Незвычайны выпадак», якія з'яўляюцца пакаптам на балгарскую рэалістычнасць. Далей Тодар Жыўкаў співніўся на пытаньнях свабоды мастацкай творчасці і крытыкі, партыйнага кіраўніцтва літаратуры і адносінаў да спадчыны мінулага. Ён асабліва падкрэсліў, што выказваны тав. М. С. Хрушова на пытаньнях літаратуры і мастацтва павінны быць праграмаў дзейнасці і для балгарскіх пісьменнікаў.

Як паведавала газета «Літаратурны фронт», выступіўшы ў спрэчку па дакладу Андел Тодараў, Крум Грыгараў, Андэар Гулішкі, Яко Молхаў, Людміл Стаянаў і многія іншыя пісьменнікі адзначылі дасягненні балгарскай літаратуры, далі рашучыя ацэнкі рэалізму, заявілі аб тым, што яны і надалей будуць шэдра стаіць на пазіцыях сацыялістычнага рэалізма. Удзельнікі сходу адзінаццатыя прынялі вшываючыя пісьмо ЦК Балгарскай камуністычнай партыі і ўтварылі Праўдзкую Вярхоўнага Савета СССР з абавязкам аднабавовага співнення ў Савецкім Саюзе выпрабаваньняў аэмаў і вадароднай зброі.

А. МАЛЬДЗІС.

Канферэнцыя чытачоў

Маладыя будзівнікі Мінска з цікавасцю абмяркоўваюць творы беларускіх пісьменнікаў, прысвечаныя рабочай тэме. Надаўна ў будзятрэсе № 1 адбывалася канферэнцыя чытачоў па раманы «За годам год» Ул. Карпава. Уступнае слова зрабіла Л. Салавей.

Галоўны рэдактар Мікола ТКАЧОЎ.

Рэдакцыйны калегі: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРШІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

СЫН

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.)

шоў парывацца спакоей гэтага дому. Гэта пачуцц